

A.Ü.D.T.C.F. Bilim Tarihi Anabilim Dalı

Yavuz UNAT*

2005 YILINDA 50. kuruluş yılını kutlayacağımız Bilim Tarihi Anabilim Dalı, aradan geçen takriben yarım asırlık süre içinde, önemli olduğunu düşündüğümüz bilimsel çalışmalara imza atmış, ulusal ve uluslararası düzlemlerde, Türk bilim tarihçiliğini başarıyla temsil etmiştir. 2004 yılına kadar, toplam 7 araştırmacı tarafından yapılmış olan yayınların sayısı bu savı desteklemektedir. Kuruluşundan bu yana Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Bilim Tarihi Anabilim Dalı çalışanları tarafından 59'u kitap, 294'ü makale olmak üzere toplam 353 yayın yapılmıştır.

Bu çalışmanın amacı, halen Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü içinde varlığını sürdürmekte olan Bilim Tarihi Anabilim Dalı'nda yapılmış bilim tarihi çalışmalarının bir dökümünü yapmak ve bu çalışmalarını değerlendirmektir.

Bilim Tarihi

Bilim tarihi, bilginin hangi aşamalardan geçerek, bugün *bilim* dediğimiz bilgi türünün oluştuğunu, bilime ne zamanlar ve ne gibi katkılar yapıldığını, bu katkılar yapıyorken bilim adamlarının nasıl bir uğraş verdiklerini, kullandıkları yöntemleri, araç ve gereçleri konu edinen bir disiplindir.¹

Bilim tarihi alanının ortaya çıkışında iki önemli gelişmenin etkili olduğu görülmektedir:

1. Onaltıncı yüzyıldan sonra bilimsel bilgi birikiminin artmasıyla bilimlerin büyük bir hızla gelişmiş ve onsekizinci yüzyılın başlarından itibaren in-

* Doç. Dr. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Bilim Tarihi Anabilim Dalı.
1 Sevim Tekeli, Esin Kahya, Melek Dosay, Remzi Demir, Hüseyin Gazi Topdemir ve Yavuz Unat, *Bilim Tarihi*, Ankara: Doruk Yay., 1. Baskı, 1997, s. 4.

sanoğlunun yaşantısını büyük ölçüde değiştirmeye başlamıştır. Böylece, bilimsel etkinliğin doğru bir biçimde anlaşılabilmesi ve bilimsel süreçlerin daha yakından tanınabilmesi için bilim tarihine olan gereksinim artmıştır.

2. Aydınlanma Çağı olarak adlandırılan onsekizinci yüzyılda, akla çok büyük bir değer verilmiş ve tarih, insan aklının gelişim evrelerini anlamaya çalışan bir etkinlik veya bir soruşturma olarak görülmüştür. Bu yaklaşımı benimseyen düşünürlere göre, bilim üreten akıl en gelişmiş akıldır ve bu aklın niteliklerinin kavranabilmesi için, bilim öncesi dönem ile bilim sonrası dönemi karşılaştıracak bir tarih alanına gereksinim vardır ve bu alan bilim tarihi olmalıdır.²

Bilim tarihi akademik bir disiplin olma hüviyetini, Auguste Comte (1798-1857), Paul Tannery (1843-1904), Henri Poincaré (1854-1912) ve Pierre Duhem (1861-1916) gibi bilim tarihçileri ile bilim felsefecilerinin etkisiyle bilim tarihi araştırmalarına yönelen George Sarton'ın (1884-1956) 1936 yılında Harvard Üniversitesi'nde bilim tarihi doktora programını kurmasıyla kazanmıştır. Sarton'a göre bilim tarihi bir keşifler hikayesi değildir. Çünkü keşifler geçicidir. Bir süre sonra eski keşiflerin yerini yenileri alır. Bir bilim tarihçisinin asıl görevi keşifleri kaydetmek değil, bilimsel düşüncenin gelişimini, yani insan bilincinin gelişimini açıklamaktır. Ancak açıklamanın mükemmel olabilmesi için bilimle bağlantılı olan din ve felsefedeki gelişmelerin ihmal edilmemesi, din tarihi ile felsefe tarihinden sağlanacak verilerin de değerlendirmelere eklenmesi gerekmektedir.

Türkiye'de Bilim Tarihi Araştırmaları

Türk bilim tarihi yazıcılığı, ondokuzuncu yüzyılın ikinci yarısı ile yirminci yüzyılın birinci yarısı arasındaki yaklaşık yüz yıllık uyanış sürecinde, Batı'dan aktarılan düşünsel etkinliklerden birisi olarak gelişmiştir.³ Türkiye'deki bilim tarihi yazıcılığını dört döneme ayırmak mümkündür:

1. Taşköprülüzâde Ahmed Efendinin (1495-1561), Yahya Nev'î Efendinin (1533-1599), Kâtib Çelebinin (1609-1657) ve "Saçaklızâde" lakabıyla tanınan Muhammed ibn Ebî Bekr el-Mar'âşî'nin (1679-1732) temsil ettiği Türk bilim tarihinin temel kaynaklarının hazırlandığı dönem.

2 Sevim Tekeli, Esin Kâhya, Melek Dosay, Remzi Demir, Hüseyin Gazi Topdemir, Yavuz Unat ve Ayten Koç Aydın, *Bilim Tarihine Giriş*, Ankara: Nobel, 2. Baskı, 2001, s. 434-435.

3 Remzi Demir, "Türkiye'de Bilim Tarihi Araştırmalarının Gelişimine Genel Bir Bakış", Esin Kâhya, Melek Dosay Gökdoğan, Remzi Demir, Hüseyin Gazi Topdemir ve Yavuz Unat, *Türkiye'de Bilim Tarihi Araştırmalarının Dünü ve Bugünü*, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, *Bilim Tarihi Anabilim Dalı'nda Yapılan Çalışmalar*, Ankara: Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları: 975-482, 2003, s. 9.

2. Gazeteci Mehmed Mansur, Ahmed Cevdet Paşa (1823-1895), Namık Kemâl (1840-1888), Kırımlı Aziz Bey (1840-1878), Ebüzziyâ Mehmed Tevfik Bey (1849-1913), Şemseddin Sâmî Bey (1850-1904), Ahmed Rızâ Bey (1858-1930), Subhi Edhem Bey (?-1922?), Bursalı Mehmed Tahir Bey (1861-1925), Corcî Zeydân (1861-1914), Fatma Aliyye Hanım (1862-1936) ve Mehmed Ali Aynî (1869-1945) tarafından temsil edilen, savunmacı ve Batı'da yazılan bilim tarihi eserlerinin kullanılmaya başlandığı dönem.

3. Salih Zeki Bey (1864-1921), Mehmed Fatin Gökmen (1877-1955), Abdülhak Adnan Adıvar (1882-1955), Şemseddin Günaltay (1883-1961), Osman Ergin (1883-1961), Franz Taeschner (1888-1967), Osman Şevki Bey (1889-1964) ve Ahmet Süheyl Ünver'in (1898-1986) katkılarının bulunduğu Türk bilim tarihi yazıcılığı dönemi.

4. Aydın Sayılı (1913-1993) ile bilim tarihçiliğinin Türkiye'de kurumsallaşması.⁴

Türkiye'de bilim tarihi araştırmalarının geçmişi ondokuzuncu yüzyılın sonu ile yirminci yüzyılın başlarına kadar geri gitmekle birlikte, Salih Zeki Bey (1864-1921) ile Adnan Adıvar (1882-1955) gibi bilginlerin yapmış oldukları çalışmalar sonucunda, yavaş yavaş tanınmaya ve sevilmeye başlamıştır. Üniversite içine girmesi ve öğretimin bir parçası olması içinse, Aydın Sayılı'yı (1913-1993) beklemek gerekmiştir.⁵ Sayılı, Sarton'ın yetiştirdiği en büyük bilginlerden birisi olup ülkemize çağdaş bilim tarihi anlayışını getirmiş ve araştırmalarıyla bu alanın kurumsallaşmasını sağlamıştır.⁶

Bilindiği üzere, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu ulu önder Mustafa Kemal Atatürk, Türkiye'de çağdaş bilimlerin yanında, bilim tarihinin de gelişebilmesi için Sayılı'yı, Amerika Birleşik Devletleri'ne göndermiş ve onun, bilim tarihi alanında dönemin en büyük bilim tarihçisi olan George Sarton'ın denetiminde doktora yapmasını sağlamıştır. Bu doktora, bilindiği kadarıyla, dünya üniversitelerinde bilim tarihi sahasında verilen ilk doktora'dır. Daha sonra Sayılı, Türkiye'ye dönmüş ve 1955 yılında, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde Bilim Tarihi Kürsüsü'nü kurarak, bu alanda dersler vermeye ve araştırmalar yapmaya başlamıştır.⁷

İstanbul'da ise bilim tarihi araştırmaları yapan ve eğitimini veren ilk kürsü, 1984 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü bünyesinde Prof. Dr. Ekmeleddin İhsanoğlu başkanlığında kurulan Bilim Tarihi Anabilim Dalı'dır. 1989 yılında Bilim Tarihi Anabilim Dalı, Bilim

4 Demir, "Türkiye'de Bilim Tarihi Araştırmalarının Gelişimine Genel Bir Bakış", s. 9-71.

5 Demir, "Türkiye'de Bilim Tarihi Araştırmalarının Gelişimine Genel Bir Bakış", s. 1.

6 *Bilim Tarihine Giriş*, s. 435-436.

7 Demir, "Türkiye'de Bilim Tarihi Araştırmalarının Gelişimine Genel Bir Bakış", s. 2.

Tarihi Bölümü'ne dönüştürülmüş ve Türkiye üniversitelerindeki ilk Bilim Tarihi Bölümü ünvanını almıştır. Ancak, 1999'da lisans programı durdurularak 2000'de yeniden Bilim Tarihi Anabilim Dalı'na dönüştürülmüş ve Felsefe Bölümü'ne bağlanmıştır.⁸

Türkiye'de bilim tarihi araştırmalarında, 1989 tarihinde Türk Bilim Tarihi Kurumu'nun teşkiliyle müesseseseleşme yolunda önemli bir adım atılmış, böylece Türkiye'de bilim tarihi alanında çalışan araştırmacıların biraraya toplanması sağlanmıştır.⁹

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Bilim Tarihi Anabilim Dalı

1936 yılında, Atatürk'ün de hazır bulunduğu bir devlet töreniyle resmen açılan Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi¹⁰ bünyesinde, 3 yıl sonra 1939 yılında Felsefe Zümresi kuruldu ve buraya Paris-Sorbonne Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü öğretim üyelerinden Prof. Dr. Olivier Lacombe getirildi. Necati Akder, Niyazi Berkes, Muzaffer Şerif Başoğlu, Hamdi Rağıp Atademir, Behice Boran ve Mediha Berkes'in kadroya dahil olmalarıyla birlikte Felsefe Zümresi'nin kuruluş çalışmaları tamamlandı. Felsefe Zümresi'nin lisans eğitimine ise 1940'ta başladı. Lacombe'un 1942 yılında Felsefe Zümresi'nin temel ilkelerini ve programını açıkladığı makalesinde¹¹

8 Ayrıntılı bilgi için bkz. Aykut Kazancıgil, "Türkiye'de Bilim Tarihi ve Prof. Dr. Ekmeleddin İhsanoğlu", *Tıp Tarihi Araştırmaları*, sy. 12, İstanbul, 2004, s. 77-125; Feza Günergun, "İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilim Tarihi Bölümü'nün Kuruluşu ve 1984-94 Yılları Arasındaki Faaliyeti", *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, Feza Günergun, (ed.) İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1995, s. 1-18; Mustafa Kaçar, "Cumhuriyet'in 75. Kuruluş Yıldönümünde İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilim Tarihi Bölümü", Feza Günergun (ed.), *Türkiye'de Bilim, Teknoloji ve Tıp Tarihi Çalışmaları (1973-1998)*, Ankara, 2000, s. 43-79; Zeynep Durukal, "Kuruluşundan Bugüne Kadar İR-CICA'nın Bilim, Teknoloji ve Tıp Tarihi Çalışmaları", Feza Günergun (ed.), *Türkiye'de Bilim, Teknoloji ve Tıp Tarihi Çalışmaları (1973-1998)*, s. 107-121; Esin Kâhya, Melek Dosay Gökdoğan, Remzi Demir, Hüseyin Gazi Topdemir ve Yavuz Unat, *Türkiye'de Bilim Tarihi Araştırmalarının Dünü ve Bugünü, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Bilim Tarihi Anabilim Dalı'nda Yapılan Çalışmalar*, Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları: 975-482, 2003, s. 118-171.

9 Gaye Şahinbaş Erginöz, "Kuruluşunun 10. Yılına Yaklaşırken Türk Bilim Tarihi Kurumu", Feza Günergun (ed.), *Türkiye'de Bilim, Teknoloji ve Tıp Tarihi Çalışmaları (1973-1998)*, Ankara, 2000, s. 89-121.

10 Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin tarihi için bkz. Azmi Süslü, *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin 50 Yıllık Tarihi*, Ankara, 1986; Hasan Âli Yücel, *Maarif Vekâleti, Milli Şef ve Cumhuriyetimizin Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ni Ziyaretleri ve Fakülte'nin Yeni Binasında Tedrisata Başlaması*, İstanbul, 1941.

11 Lacombe, "Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde Felsefe Öğretimi", trc. Necati Akder, *Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, c. 1, sy. 1, Ankara, 1942, s. 7-12.

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin Felsefe Enstitüsü'nde, Bilim Tarihi disiplininin de yer alması gerektiği fikrini öngörmesinin ardından¹² 1955 yılında, George Sarton'ın yanında doktorasını bitirerek yurda dönen Ord. Prof. Dr. Aydın Sayılı¹³ tarafından, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde, Bilim Tarihi Kürsüsü kuruldu ve Sayılı, "Kürsü Profesörü" olarak atandı. 1956'da Prof. Dr. Sevim Tekeli, *Nasîrüddîn, Takîyüddîn ve Tycho Brahe'nin Rasat Âletlerinin Mukayesesi* başlığını taşıyan araştırması ile doktor, 1960 yılında da *Takîyüddîn'in Sidretü'l-Müntehâ Adlı Zîci ve XVI. Yüzyılda Batı'da Astronomi Alanındaki Çalışmalar* başlıklı doçentlik tezi ile "Üniversite Doçenti" unvanını aldı. Tekeli, 1967 yılında *XVI. Yüzyılda Osmanlılar'da Saat ve Takîyüddîn'in Mekanik Saat Konstrüksiyonuna Dair En Parlak Yıldızlar Adlı Eseri* başlıklı çalışmasıyla profesörlüğe yükseltildi.¹⁴

Sayılı tarafından biyoloji tarihine yönlendirilen Prof. Dr. Esin Kahya, 1964 yılında Bilim Tarihi Kürsüsü'ne asistan olarak alındı. Kahya, *Şemseddin İtâkî'nin Resimli Anatomi Kitabı* adlı tezi ile 1971'de doktor, *Mustafa*

12 Lacombe, felsefe eğitimi gören gençlerin, bilimin doğasını derinden kavrayabilmeleri için, bütün bilimleri, yüzeysel olarak değil, bir bilimi derinsel olarak öğrenmelerinin yararlı olacağını belirttikten sonra, aynı maksada ulaşmak ve bilim öğretimi alanındaki eksikliği gidermek üzere, Felsefe Enstitüsü'nde bir "Bilimler Tarihi" kürsüsünün açılacağını belirtir ve hatta bilimler tarihinin, Felsefe Enstitüsü programının önemli bir parçası olduğunu söyler (C'est mème là une pièce importante de son programme). Lacombe, daha sonra şöyle devam eder: "Belki de günümüz biliminin kendi geçmişine dönmeye ihtiyacı yoktur; hatta geriye dönmekle atılımını ağırlaştırmak ve tarihî süreçte aşılması görüşlere gömülmek tehlikesine düşülecektir; ancak bir filozof için, iş büsbütün başkadır. Çünkü bütün insanî bilgi yapısını saydamlaştırmak, felsefenin ödev ve imtiyazlarından biridir. Tarihî değerlendirmeler, düşünce atımlarının, aynı zamanda hem özel, hem de nesnel görünüşünü bize vermeye yarar. Şu halde bilim felsefesi, değerli bir çözümleme ve açıklama aracını bilim tarihinde bulacaktır." Bkz.: a.g.m., s. 11.

13 Ord. Prof. Dr. Aydın Sayılı'nın hayatı ve eserleri için bkz. Aydın Sayılı, "Profesör Aydın Sayılı'nın Kısa Biyografisi ve Bilimsel Faaliyetleri", *Ankara Üniversitesi, Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)*, trc. Melek Dosay, Ankara, 1994, s. 575-595; Adnan Yeşiloğlu, *Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları Bibliyografyası 1935-1956*, c. I, Ankara, 1958; Benal Acır, A.Ü. *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergilerindeki Makalelerin Dizini*, Ankara, ty.; Esin Kâhya, "Ord. Prof. Dr. Aydın Sayılı'nın Ardından", *Ankara Üniversitesi, Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)*, sy. 6, Ankara, 1995, s. 427-450; Mehmet Cemil Uğurlu, "Büyük Bir Bilim Tarihçisi Ord. Prof. Dr. Aydın Sayılı (1913-1993)", *Erdem*, c. IX, sy. 26, Ankara, 1996, s. 453-481; Mubahat Türker Küyel, "Aydın Sayılı'nın Hayat Hikayesi, Eserlerinin Değerlendirilmesi ve Listesi", *Erdem*, c. IX, sy. 25, Ankara, 1996, s. 3-29; Esin Kâhya, Melek Dosay Gökdoğan, Remzi Demir, Hüseyin Gazi Topdemir ve Yavuz Unat, *Türkiye'de Bilim Tarihi Araştırmalarının Dünü ve Bugünü*, s. 137-145; Selami Çalışkan, "Türkiye'de Bilim Tarihi Sahasında ilk Doktora Tezi: Aydın Sayılı ve Observatory in Islam", *Türkiye Araştırmaları Literatürü Dergisi*, c. II, sy. 4, İstanbul, 2004, s. 701-710.

14 Prof. Dr. Sevim Tekeli'nin hayatı ve eserleri için bkz. "Hocamız Prof. Dr. Sevim Tekeli'nin Ardından", *Araştırma*, c. XIV, Ankara, 1992, s. 7-11; Esin Kâhya, Melek Dosay Gökdoğan, Remzi Demir, Hüseyin Gazi Topdemir ve Yavuz Unat, *Türkiye'de Bilim Tarihi Araştırmalarının Dünü ve Bugünü*, s. 146-148.

Behçet Efendi'nin "Fizyoloji Tercümesi" Adlı Kitabı, Çağında Avrupa'da ve Bizde Fizyoloji Çalışmaları ve Aralarındaki Bağlar adlı çalışmasıyla 1977'de doçent ve *Üroloji Tarihi* adlı kitabıyla da 1982'de profesör oldu.¹⁵

1975 yılında Elektrik İşleri Etüd İdaresi Genel Direktörlüğü, Sivil Savunma Amirliği'nde görev yapan Şahabettin Demirel, Bilim Tarihi Kürsüsü'ne doktora öğrencisi olarak atandı ve 1976'da Bilim Tarihi Kürsüsü asistanlığına getirildi. Ancak Demirel 1981 yılında buradan ayrıldı.

1982 yılında, Türkiye üniversitelerinde yeni düzenlemelerin yapıldığı bu dönemde, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü'nde de çok önemli değişiklikler gerçekleştirildi. Bölüm, daha önce Bilim Tarihi, Felsefe Tarihi, Sistematik Felsefe ile Mantık, Psikoloji, Pedagoji ve Sosyoloji olmak üzere altı kürsüden oluşuyordu; sözkonusu tarihte Pedagoji Kürsüsü, Eğitim Fakültesi'ne gönderildi, Sosyoloji ile Psikoloji Kürsüleri ise bölüm haline getirilerek Felsefe Bölümü'nden ayrıldı. Yeni Felsefe Bölümü, geriye kalan üç kürsüyle teşkil edildi ve adları da anabilim dalına çevrildi. Ders programlarının yeniden belirlenmesi için YÖK (Yüksek Öğretim Kurumu) tarafından bir komisyon kuruldu. Bu komisyon, Prof. Dr. Bedia Akarsu, Prof. Dr. İonna Kuçuradi ve Ord. Prof. Dr. Aydın Sayılı'dan oluşuyordu; yapılan görüşmeler sonucunda lisans dersleri üç anabilim dalına eşit olarak dağıtıldı¹⁶ ve bu yapı aşağı yukarı günümüze değin çok önemli bir değişiklik olmadan korundu.¹⁷

1983 yılında kürsünün kurucusu Sayılı, yaş haddinden emekli oldu. Sayılı emekli olunca, Felsefe Bölümü başkanlığına ve Bilim Tarihi Anabilim Dalı başkanlığına Prof. Dr. Sevim Tekeli getirildi; ancak Tekeli, aynı yıl içinde anabilim dalı başkanlığını Kahya'ya bıraktı. 1993'te ise Tekeli emekli oldu ve onun yerine Prof. Dr. Mübahat Türker Küyel Felsefe Bölümü başkanlığına getirildi. Aynı yıl, Sayılı vefat etti.

15 Prof. Dr. Esin Kâhya'nın hayatı ve eserleri için bkz. Esin Kâhya, Melek Dosay Gökdoğan, Remzi Demir, Hüseyin Gazi Topdemir ve Yavuz Unat, *Türkiye'de Bilim Tarihi Araştırmalarının Dünü ve Bugünü*, s. 149-154.

16 Bkz. Osman Kafadar, *Türkiye'de Kültürel Dönüşümler ve Felsefe Eğitimi*, İstanbul, 2000.

17 Bu tarihten 2004 yılına kadar, Felsefe Bölümü'nde yer alan Felsefe Tarihi, Sistematik Felsefe ve Bilim Tarihi Anabilim dallarında zorunlu dersler 11'er adet olmak üzere eşit paylaştırılmış ve sınırlama olmaksızın seçmeli ders açılması ilkesi benimsenmişti. 2004 yılında Felsefe Bölümü Akademik Kurulu toplanarak, Socrates-Erasmus programlarına ve AB'de uygulanan ECTS kredilerine uymadığı gerekçesiyle bu ilkedен vazgeçildiğini açıkladı ve bölüm içerisinde bulunan 6 öğretim üyesinin demokratik kabulüyle (!) zorunlu derslerin eşit sayıda dağıtılması uygulaması sona erdirildi. Böylece Bilim Tarihi Anabilim Dalı'nın 11 zorunlu dersi 4'e indirildi ve tüm seçmeli dersleri kaldındı. Kaldırılan dersler içerisinde bu anabilim dalında yapılan bütün çalışmaların öğrencilere aktarıldığı Osmanlı Bilim Tarihi dersi de bulunuyordu. Zira, AB ülkelerinde, örneğin Fransa'da Fransa Bilim Tarihi dersi yoktu; öyleyse Türkiye'de de Osmanlı Bilim Tarihi gibi özel dersler olmamalıydı.

Bilim Tarihi Anabilim Dalı'nın diğer çalışanlarından Prof. Dr. Melek Dosay Gökdoğan 1981,¹⁸ Prof. Dr. Remzi Demir 1985,¹⁹ Doç. Dr. Hüseyin Gazi Topdemir 1987,²⁰ Doç. Dr. Yavuz Unat 1988,²¹ Dr. Ayten Aydın Koç 1994, Araştırma Görevlisi Ali Rıza Tosun 2001 yıllarında Bilim Tarihi Anabilim Dalı'na asistan olarak atandılar.

1955 yılında kurulan Bilim Tarihi Anabilim Dalı'nda aradan geçen 49 sene zarfında 59'u müşterek veya müstakil telif kitap 294'ü yine müşterek veya müstakil telif makale olmak üzere toplam 353 bilimsel yayın yapılmıştır. Bunların 22'si (5 kitap, 17 makale) çeviridir. Çevirilerin az olmasının iki önemli nedeni vardır: (1) Her şeyden önce araştırmacılar, bu alanda özgün araştırmalar yapma gayretindedir. (2) Akademik yönetimler, çeviri etkinliğini teşvik etmemektedir.

Yazarların uzmanlık alanlarına göre bakılırsa, en çok yayının % 41 ile genel bilim tarihi olarak adlandırılan gruba girdiği görülmektedir (Tablo I ve Grafik 1). Bu grub dışındaki yayınların, yazarların uzmanlık alanlarına göre dağılımı ise sırasıyla şöyledir: % 20 astronomi tarihi; % 14 matematik tarihi; % 11,5 biyoloji ve tıp tarihi; % 7,5 fizik tarihi; % 4 teknoloji tarihi; % 1,5 coğrafya tarihi; % 0,5 kimya tarihi. Görülmektedir ki, en çok çalışılan alanlar, astronomi tarihi, matematik tarihi, biyoloji ve tıp tarihi, fizik tarihi ve teknoloji tarihidir. Coğrafya tarihi ve kimya tarihi alanlarındaki çalışmaların sayısı ise çok düşüktür. Osmanlı Dönemi üzerinde çalışan araştırmacıların en sık karşılaştıkları bilimsel metinlerin, tıp ve coğrafyayla ilgili olduğu düşünüldüğünde bu alanda çalışmaların yapılmaması düşündürücüdür. Kimya tarihi alanındaki çalışmaların ise, doktorasını henüz tamamlamış olan bir üyemizin yapacağı araştırmalarla, kısa bir süre içinde gelişeceği umulmaktadır.

Toplam 353 yayından, Eski Türkçe ve Arapça başta olmak üzere klasik dillerden biriyle yazılmış bilimsel metinlere dayalı olanların sayısı 194, ol-

18 Prof. Dr. Melek Dosay Gökdoğan'ın hayatı ve eserleri için bkz. Esin Kâhya, Melek Dosay Gökdoğan, Remzi Demir, Hüseyin Gazi Topdemir ve Yavuz Unat, *Türkiye'de Bilim Tarihi Araştırmalarının Dünü ve Bugünü*, s. 154-158.

19 Prof. Dr. Remzi Demir'in hayatı ve eserleri için bkz. Esin Kâhya, Melek Dosay Gökdoğan, Remzi Demir, Hüseyin Gazi Topdemir ve Yavuz Unat, *Türkiye'de Bilim Tarihi Araştırmalarının Dünü ve Bugünü*, s. 159-162.

20 Doç. Dr. Hüseyin Gazi Topdemir'in hayatı ve eserleri için bkz. Esin Kâhya, Melek Dosay Gökdoğan, Remzi Demir, Hüseyin Gazi Topdemir ve Yavuz Unat, *Türkiye'de Bilim Tarihi Araştırmalarının Dünü ve Bugünü*, s. 162-165.

21 Doç. Dr. Yavuz Unat'ın hayatı ve eserleri için bkz. Esin Kâhya, Melek Dosay Gökdoğan, Remzi Demir, Hüseyin Gazi Topdemir ve Yavuz Unat, *Türkiye'de Bilim Tarihi Araştırmalarının Dünü ve Bugünü*, s. 166-169.

mayanların sayısı ise 158'dir. Bu durumda, özgün kaynaklara inen çalışmaların oranı % 55'dir.

Yabancı dille yapılan yayınların oranı ise % 13'tür ve olması gerekenin oldukça altındadır. Anabilim Dalında gerçekleştirilen bilimsel çalışmaların sonuçlarını, tüm dünyada daha iyi bir biçimde duyurabilmek ve Fakülte-deki bilim tarihi etkinliğini ulusal düzeyden uluslararası düzeye çıkarabilmek için, yabancı dillerden biriyle ve özellikle de İngilizce ile yayın yapma çalışmalarına daha fazla ağırlık vermek gerektiği açıktır.

Bilim Tarihi Anabilim Dalımızda yapılan araştırmaların dönemlerine bakıldığında, yapılan araştırmaların % 31'i Osmanlı öncesi Türk dönemine, % 30'u Osmanlı dönemine ve % 8'i Cumhuriyet dönemine aittir. Buna göre toplam yayının % 69'u Türk bilim tarihine ilişkindir.

1930 yılından 2000 yılına kadar olan yayınlar onar yıllık dönemler halinde sayıca değerlendirilirse giderek artan bir eğri elde edilir: 1930-1940 döneminde % 0,88 olan yayın sayısı, 1941-1950 yıllarında % 4,42, 1951-1960 yıllarında % 6,19, 1961-1970 yıllarında % 5,89, 1971-1980 yıllarında % 10,61, 1981-1990 yıllarında % 23 ve 1991-2000 yılları arasında ise % 35,69'luk bir değere ulaşmıştır (Grafik 2).²²

Genel bilim tarihi alanında en önemli çalışmaları, Anabilim Dalımızda ortak yapılan çalışmalar oluşturmaktadır. 1993 yılında liseler için ders kitabı olarak hazırlanmış olan *Bilim Tarihi*²³ adlı kitap, 1997 yılında genişletilerek *Bilim Tarihi* adıyla genel okuyucu için yeniden yayımlanmıştır.²⁴ Bunu 1999'da yapılan ikinci baskı²⁵ ve 2001'de yapılan üçüncü baskı²⁶ takip etmiştir. Yine Anabilim Dalı çalışanlarınca ortak olarak hazırlanan bir diğer kitap ise *Bilim Tarihi Kılavuzu* adındaki kronolojik çalışmadır (Melek Dosay Gökdoğan, Remzi Demir, Hüseyin Gazi Topdemir, Yavuz Unat, İnan Kalaycıoğulları ve Yasemin Emlü, *Bilim Tarihi Kılavuzu, Bilginler ve Yapıtları*, Ankara: Nobel, 2002). Bu ortak çalışmalar dışında eski uygarlıklardaki bi-

22 Bilim Tarihi Anabilim Dalı'mızda yapılmış çalışmaların ayrıntılı istatistik değerlendirmeleri için bkz. Esin Kâhya, Melek Dosay Gökdoğan, Remzi Demir, Hüseyin Gazi Topdemir ve Yavuz Unat, *Türkiye'de Bilim Tarihi Araştırmalarının Dünü ve Bugünü*, s. 118-136.

23 Sevim Tekeli, Esin Kahya, Melek Dosay, Remzi Demir, Hüseyin Gazi Topdemir ve Yavuz Unat, *Bilim Tarihi*, (Liseler İçin Ders Kitabı), Ankara: Alfa Yayınları, 1993.

24 Sevim Tekeli, Esin Kahya, Melek Dosay, Remzi Demir, Hüseyin Gazi Topdemir ve Yavuz Unat, *Bilim Tarihi*, Ankara: Doruk Yayınları, 1997.

25 Sevim Tekeli, Esin Kahya, Melek Dosay, Remzi Demir, Hüseyin Gazi Topdemir, Yavuz Unat ve Ayten Koç Aydın *Bilim Tarihine Giriş*, Ankara: Nobel Yayınları, Geliştirilmiş 2. Baskı, 1999.

26 Sevim Tekeli, Esin Kahya, Melek Dosay, Remzi Demir, Hüseyin Gazi Topdemir, Yavuz Unat ve Ayten Koç Aydın, *Bilim Tarihine Giriş*, Ankara: Nobel Yayınları, Geliştirilmiş 3. Baskı, 2001.

limsel çalışmaların ele alındığı *Mısırlılarda ve Mezopotamyalılarda Matematik, Astronomi ve Tıp* (Aydın Sayılı, Ankara: 1966), Sayılı'nın Atatürk'e olan duygusal ve düşünsel bağlılığını da ifade eden, bilimin insan hayatındaki yerini ve önemini belirlemeyi hedefleyen ve bir uygarlığın gelişiminin teknolojiden büyük ölçüde etkilendiğini, ancak teknik araştırmaların insan yaşamını iyileştirmede tek başına yeterli olamayacağını, insanın karşılaştığı sorunları çözmesinin öncelikle bilimle mümkün olacağını savunduğu çalışması *Hayatta En Hakiki Mürşit İlimdir* (Ankara, 1948), Semerkand Gözlemevi'ndeki bilimsel çalışmalara ışık tutan *Uluğ Bey ve Semerkand'daki İlim Faaliyeti Hakkında Gıyâsüddîn-i Kâşî'nin Mektubu* (Ankara, 1960), Bizanslılar dönemindeki bilimsel çalışmaların, Osmanlı bilginlerinin çalışmalarını ne ölçüde etkilediği sorununun incelendiği Sevim Tekeli'nin *Modern Bilimin Doğuşunda Bizans'ın Etkisi* (Ankara, 1975), Hint'teki bilimsel çalışmaların ele alındığı Esin Kahya'nın *Hint'te Bilim* (Ankara, 1998), Osmanlı bilimine ilişkin kuramsal bir çalışma olan Remzi Demir'in *Osmanlılar'da Bilimsel Düşüncenin Yapısı* (Ankara, 2001) adlı kitapları ve bilim tarihi perspektifi içinde bilim-dil ilişkisini incelediği ve ayrıca Atatürk'ün gerçekleştirdiği Türk Dil Devrimi'nin doğruluğuna olan inancı sergileyecek biçimde, özellikle Fransızca ve İngilizce gibi Batı dillerinden Türkçeye sokulmuş olan bilim terimleri için Türkçe karşılıkların önerildiği Aydın Sayılı'ya ait "Bilim ve Öğretim Dili Olarak Türkçe" (*Bilim, Kültür ve Öğretim Dili Olarak Türkçe* içinde, Ankara, 1978, s. 325-599) başlıklı 250 sayfayı aşkın makaleyi anmak gerekir.

Astronomi tarihi alanında, hiç kuşkusuz ki alanında dünyada yazılmış tek kitap Sayılı imzalı *The Observatory in Islam*'dır (Ankara, 1960). Eser, İslam dünyasında kurulmuş olan gözlemevleri hakkında şimdiye kadar yazılmış en kapsamlı eser özelliğini halen sürdürmektedir. Yine Sayılı tarafından hazırlanan diğer bir kitap da *Copernicus and His Monumental Work*'dur (Ankara, 1973). Eserde Copernicus'un devrim yaratan kuramına [Güneş Merkezli Evren Kuramı] ilişkin önemli ipuçları verilmektedir. Bunlar dışında, orijinal metin çalışmalarına dayalı olarak hazırlanan Remzi Demir'in *Takiyüddîn'de Matematik ve Astronomi* (Ankara, 2000), Yavuz Unat'ın *el-Fergâni, The Elements of Astronomy* (Harvard, 1998) ve yine aynı yazarın *Seyyid Ali Paşa, Miratü'l-Alem (Evrenin Aynası), Ali Kuşçu'nun Fetihîyye Adlı Eserinin Çevirisi* (Ankara, 2001) adlı kitapları da astronomi tarihi alanında önemli kaynak kitaplardır.

Matematik tarihi alanında en önemli çalışma *Abdülhamîd ibn-i Türk'ün Katışık Denklemlerde Mantıki Zarûretler Adlı Yazısı ve Zamanın Cebri* adıyla Sayılı'nın hazırladığı eserdir (Ankara, 1962). Bu çalışmada Sayılı, el-Hâzermî'nin ikinci derece denklemlerinin çözümünde kullanılan

geometrik yöntemlerin kurucusu olmadığını kanıtlamıştır. Bunun dışında Melek Dosay Gökdoğan tarafından *Kereci'nin 'İlel Hisâb el-Cebr ve'l-Mukâ-bele' Adlı Eseri* (Ankara, 1991) adıyla yayımlanan kitap da matematik tarihçileri için kaynak eserler arasındadır. Bu alandaki en önemli eserlerden birisi Türkçeye ilk defa kazandırılan kitaplar arasında yer alan Sâlih Zeki'nin *Âsâr-ı Bâkiye'sidir*. Bu eserin basılı iki cildi (*Âsâr-ı Bâkiye*, 2 Cilt, İstanbul, 1911) 2003 yılında Osmanlıcadan Türkçeye aktarılmıştır.²⁷

Biyoloji tarihi alanında Prof. Dr. Esin Kahya'nın önemli çalışmaları vardır. Bunlar arasında, Şemseddin İtâkî'nin anatomi kitabının ele alındığı *Shemseddin Itaki's The Illustrated Treatise on the Anatomy of the Human Body, Hundred Great Books of Islamic Civilisation* (İslamabad, 1990), İbn Sînâ'nın *el-Kanun fi't-Tıb* kitabının çevirileri (c. I: Ankara, 1996; c. II: Ankara, 2002) ve Osmanlılarda tıp çalışmalarının ele alındığı *On Dokuzuncu Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nda Tıp Eğitimi ve Türk Hekimleri* (Ankara, 1997), *Medicine in the Ottoman Empire* (Ankara, 1998) ve *Bilimin Işığında Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Tıp ve Sağlık Kurumları* (Ayşegül Demirhan Erdemir ile birlikte, Ankara, 2000) adlı kitaplar sayılabilir.

Fizik tarihi alanında üç önemli kitap kaleme alınmıştır: Sayılı'nın Necati Lugal ile birlikte hazırladığı ve Fârâbî'nin boşluğa ilişkin görüşlerinin tartışıldığı *Ebû Nasrî'l-Fârâbî'nin Halâ Üzerine Makalesi, Fârâbî's Article on Vacuum* (Ankara, 1951), Hüseyin Gazi Topdemir tarafından hazırlanan astronom Takîyüddin'in optiğe ilişkin çalışmalarının incelendiği *Takîyüddin'in Optik Kitabı* (Ankara, 1999) ve yine Hüseyin Gazi Topdemir tarafından hazırlanan *Modern Optiğin Kurucusu: İbnü'l-Heysen* (Ankara, 2002) adlı eserlerdir.

Teknoloji tarihine ilişkin olarak da üç kitap bulunmaktadır. Bunların içerisinde en önemlisi hiç kuşkusuz Cezerî'nin otomatlar kitabının Türkçeye çevirisidir. Yayın hazırlıklarına 1995 yılında başlanan kitap, 2002 yılında Türk Tarih Kurumu tarafından basılmıştır.²⁸ Diğer çalışma, Tekeli tarafından yapılmış olan *On Altıncı Asırda Osmanlılar'da Saat ve Takîyüddin'in "Mekanik Saat Konstrüksiyonuna Dair En Parlak Yıldızlar" Adlı Eseri* (Ankara, 1966) adlı kitaptır. Yine Topdemir tarafından hazırlanan *İbrahim Müteferrika ve Türk Matbaacılığı* (Ankara, 2002) adlı eser de bu alandaki önemli bir boşluğu doldurmaktadır.

27 Salih Zeki, *Âsâr-ı Bâkiye (Ortaçağ İslâm Dünyası'nda Trigonometri)*, c. I, Yay. Hız. Remzi Demir ve Yavuz Unat, Ankara, 2003; Sâlih Zeki, *Âsâr-ı Bâkiye (Ortaçağ İslâm Dünyası'nda Hesap ve Cebir)*, c. II, Yay. Hız. Melek Dosay Gökdoğan, Ankara, 2003.

28 Cezeri, *el-Câmi Beyne'l-İlm ve'l-Amel en-Nâfi fi Sinaâti'l-Hiyel*, Sevim Tekeli, Melek Dosay ve Yavuz Unat, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 2002.

Kimya tarihi alanındaki tek kitap Kahya tarafından hazırlanan *Modern Kimyanın Kurucusu, Cabir b. Hayyan*'dır (Ankara, 1995) ve ortaçağ kimyası hakkında önemli bilgiler içermektedir. Yine az çalışılan alanlardan birisi olan ve ancak dört makalenin yazılabildiği coğrafya tarihi alanında ise henüz kitap kaleme alınmamıştır.

Tüm bu çalışmalar ışığı altında, 48 sene içinde, Anabilim Dalında görev yapan 7 araştırmacı, çoğu Türkçe olan makaleleri ve kitapları aracılığıyla, Türk ve Osmanlı bilginlerinin çalışmalarını, genel ve özel bilim tarihi perspektifleri altında incelemişler ve son 20 senedeki gayretleri sonucunda büyük bir bilgi birikimi oluşturmayı başarmışlardır.

Bilim Tarihi Anabilim Dalı'nda Yapılan Yayınlar

Matematik Tarihi

Kitaplar

Gökdoğan, Melek Dosay, *Al-Khwârazmî's Algebra*, İslamabad, 1989.

Gökdoğan, Melek Dosay, *Kerecî'nin "İlel Hisâb el-Cebr ve'l -Mukâbele" Adlı Eseri*, Ankara, 1991.

Gökdoğan, Melek Dosay ve Ömer Akın, *Beş Büyük Cebir Bilgini*, İstanbul, 1994.

Sayılı, Aydın, *Abdülhamîd ibn-i Türk'ün Katışık Denklemlerde Mantıki Zarûretler Adlı Yazısı ve Zamanın Cebri*, Ankara, 1962.

Salih Zeki, *Âsâr-ı Bâkiye (Ortaçağ İslâm Dünyası'nda Trigonometri)*, c. I, Yay. Hız. Remzi Demir ve Yavuz Unat, Ankara, 2003.

Salih Zeki, *Âsâr-ı Bâkiye (Ortaçağ İslâm Dünyası'nda Hesap ve Cebir)*, c. II, Yay. Hız. Melek Dosay Gökdoğan, Ankara, 2003.

Stonaker, Frances Benson, *Meşhur Matematikçiler*, Hız. Melek Dosay Gökdoğan, Ankara, 1989.

Tüccarzâde İbrahim Hilmi, *Maarifimiz ve Servet-i İlmiyyemiz*, Sadeleştiren: Melek Dosay Gökdoğan, Ankara, 2000.

Makaleler

Ayyubi, Akmal, "Harezmi'nin Matematiğe ve Coğrafyaya Katkısı", *Uluslararası İbn Türk, Hârezmî, Fârâbî, Beyrûnî ve İbn Sînâ Sempozyumu Bildirileri*, trc. Melek Dosay Gökdoğan, Ankara, 1990, s. 245-251.

Baloch, "Beyrûnî ve Nandana'daki Ölçüm Çalışmaları", *Erdem*, c. III, sy. 9, trc. Melek Dosay Gökdoğan, Ankara 1988, s. 731-758.

Baloch, "Gurretu'z-Zicât", *Erdem*, c. VI, sy. 18, trc. Melek Dosay Gökdoğan, Ankara, 1992, s. 799-841.

Brentjes, Sonja, "İbn Fallûs'un Elementer Sayı Teorisi Üzerine Olan Bir Yazmasındaki İlk Yedi Mükemmel Sayı ve Dost Sayıların Üç Çeşidi", *Erdem*, c. IV, sy. 2, trc. Melek Dosay Gökdoğan, Ankara, 1989, s. 485-500.

- Demir, Remzi, "Eski Bir Hesap Aleti: Rubu'l-Müceyyeb ve Takiyüddin ibn Maruf'un 'Rubu'l-Müceyyeble Yapılan İşlemler Manzumesi' Adlı Risâlesi", *Bilim ve Felsefe Metinleri*, c. I, sy. 1, Ankara, 1992, s. 29-55.
- Demir, Remzi, "Takiyüddin'in Ağabeyi Necmüddin ibn Maruf ve Onun 'Cedâvilu li-Ma'rifeti Ru'yeti Ehilleti'-ş-Şuhûr' Adlı Risâlesi", *Bilim ve Felsefe Metinleri*, c. I, sy. 1, Ankara, 1992, s. 9-29.
- Demir, Remzi, "Takiyüddin'in Farklı Büyüklükte Sonsuz Nicelikler Meselesine Trigonometriden Getirmiş Olduğu Bir Örnek", *Araştırma*, c. XIV, Ankara, 1992, s. 91-96.
- Demir, Remzi, "İsmail Gelenbevi'nin *Üçgenlerin Kenarları* Adlı Risâlesi", *Erdem*, c. IX, sy. 25, Mayıs, 1996, s. 175-222.
- Dold-Samplonius, "İkinci Derece Denklemlerinin Çözümüne Samaw^cal'ın Katkısı", *Uluslararası İbn Türk, Hârezmî, Fârâbî, Beyrûnî ve İbn Sînâ Sempozyumu Bildirileri*, trc. Melek Dosay Gökdoğan, Ankara, 1990, s. 253-263.
- Gökdoğan, Melek Dosay, "Abû Kâmil Şucâ", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, c. XXXII, sy. 1-2, 1988, s. 127-130.
- Gökdoğan, Melek Dosay, "Abû Kâmil Şucâ'nın Cebiri", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, c. XXXIV, sy. 1-2, 1990, s. 57-68.
- Gökdoğan, Melek Dosay, "e Sayısı", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, c. XXXIII, sy. 1-2, 1990, s. 77-87.
- Gökdoğan, Melek Dosay, "Ortaçağ İslâm Cebirinin Latin Cebiri Üzerindeki Etkilerine Örnekler", *Bilim ve Felsefe Metinleri*, c. I, sy. 2, 1992, s. 59-76.
- Gökdoğan, Melek Dosay, "Fibonacci'nin Cebiri", *Bilim Tarihi*, sy. 13, 1992, s. 11-15.
- Gökdoğan, Melek Dosay, "Matematik Rönesans'ına İslâm Dünyası'nın Etkisi", *Araştırma*, c. XIV, 1992, s. 147-158.
- Gökdoğan, Melek Dosay, "Cremonalı Gerard'ın Hârezmî Cebirinin Latince Tercümesi Üzerine Mukayeseli Bir İnceleme", *Bilim Tarihi*, sy. 15, 1993, s. 7-16.
- Gökdoğan, Melek Dosay, "Ebû Kâmil Şucâ'nın 'Kitâb el-Cebr ve'l -Mukâbele' Adlı Eseri", *Araştırma*, c. XV, Ankara, 1994, s. 157-191.
- Gökdoğan, Melek Dosay, "MÖ. V. Yüzyılda Hellen Matematiği ve Felsefesi", *Felsefe Dünyası*, sy. XIX, Ankara, 1996, s. 16-27.
- Gökdoğan, Melek Dosay, "Takiyüddin'in Cebir Risalesi", *Belleten*, c. LXI, sy. 231, 1997, s. 301-320.
- Gökdoğan, Melek Dosay, "Osmanlılar'da Batılılaşma Döneminde Matematik", *Osmanlı*, c. VIII, Güler Eren (ed.), Ankara, 1999, s. 391-398.
- Gökdoğan, Melek Dosay, "Fatih Dönemi Matematikçileri", *Bilim ve Ütopya*, sy. 96, 2002, s. 32-33.
- Gökdoğan, Melek Dosay, "Osmanlılar'da Matematik", *Türkler*, c. XI, Hasan Celâl Güzel, Kemal Çiçek ve Salim Koca (ed), Ankara, 2002, s. 267-276.
- Guinnes, Grattan, "Montucla ve Delambre'ın Yazılarında İslâm Dünyası Matematiğinin Tanınması Üzerine Bazı Düşünceler", *Uluslararası İbn Türk, Hârezmî, Fârâbî, Beyrûnî ve İbn Sînâ Sempozyumu Bildirileri*, trc. Melek Dosay Gökdoğan, Ankara, 1990, s. 271-277.
- Höyrup, Jens, "Hârezmî, İbn Türk ve Liber Mensurationum: İslâm Cebirinin Kökenleri Üzerine", *Erdem*, c. II, sy. 5, trc. Melek Dosay Gökdoğan, Ankara, 1986, s. 485-526.

- Høyrup, Jens, "İbn-i Türk ve Hârezmî'nin Temelindeki (Gerisindeki) Cebirsel Gelenekler", *Uluslararası İbn Türk, Hârezmî, Fârâbî, Beyrûnî ve İbn Sinâ Sempozyumu Bildirileri*, trc. Melek Dosay Gökdoğan, Ankara, 1990, s. 279-301.
- Saidan, Ahmet S. "Muhammed İbn Mûsâ el-Hârezmî'nin Cebiri ve Aritmetiği", *Uluslararası İbn Türk, Hârezmî, Fârâbî, Beyrûnî ve İbn Sinâ Sempozyumu Bildirileri*, trc. Melek Dosay Gökdoğan, Ankara, 1990, s. 309-315.
- Saidan, Ahmet S. "Beyrûnî'nin Trigonometrisi", trc. Melek Dosay Gökdoğan, *Erdem*, c. IX, sy. 26, 1996, s. 779-788.
- Sayı, Aydın, "Sâbit İbn Kurra'nın Pitagor Teoremini Tamîmi", *Belleten*, c. XXII, 1958, s. 527-549.
- Sayı, Aydın, "Thâbit İbn Qurra's Generalization of the Pythagorean Theorem", *ISIS*, c. LI, 1960, s. 35-37.
- Sayı, Aydın, "Ebû Sehl el-Kûhî'nin Bir Açığı Üç Eşit Kısmı Bölme Problemi İçin Bulduğu Çözüm", *Belleten*, c. XXVI, 1962, s. 693-700.
- Sayı, Aydın, "Abdülhamîd ibn Vâsi ibn Türk'ün Cebir Konusundaki Bir Yazısı", *Altıncı Türk Tarih Kongresi Tebliğleri*, 1965, s. 95-100.
- Sayı, Aydın, "Turkish Contributions to and Reform in Higher Education and Hüseyin Rifkî and His Work in Geometry", *Ankara Üniversitesi Yıllığı*, c. XII, 1972, s. 89-98.
- Sayı, Aydın, "Ebû Nasr Mansûr'un Sinüs Kanununun Tanıtı Üzerine Beyrûnî'nin Mektubu", *Beyrûnî'ye Armağan*, Ankara, 1974, s. 169-207.
- Sayı, Aydın, "A Critical Introduction to Al-Khwarazmî's Algebra", *Al-Khwarazmî's Algebra İslamabad [Hijra Council of Pakistan]*, 1989, 50 s.
- Tekeli, Sevim, "Takîyüddîn'de Kiriş 2° ve Sin 1°'nin Hesabı", *Araştırma*, c. III, 1967, s. 123-132.
- Tekeli, Sevim, "İslâm Dünyası'nda Delos Problemi Üzerindeki Çalışmalar", *Araştırma*, c. VI, 1968, s. 87-105.
- Tekeli, Sevim, "Takîyüddîn'in Delos Problemi Üzerindeki Çalışmaları", *Araştırma*, c. VI, 1970, s. 1-8.
- Tekeli, Sevim, "Yahya ibn Muhammed Abî'l-Şükr al-Magribî al-Andalûsî'nin 'Bir Daire İçindeki Sinüslerin Elde Edilmesine Dair Makale'si", *Araştırma*, c. VII, 1971, s. 1-72.
- Tekeli, Sevim, "Onaltıncı Yüzyıl Trigonometri Çalışmaları Üzerine Bir Araştırma, Copernicus ve Takîyüddîn", *Erdem*, c. II, sy. 4, 1986, s. 219-272.
- Wedberg, Anders, "Platon'un Aritmetik Felsefesi", *Felsefe Dünyası*, sy. 27, trc. Hüseyin Gazi Topdemir, 1998, s. 114-129.
- Wedberg, Anders, "Platon'un Matematiği", *Felsefe Dünyası*, sy. 29, trc. Hüseyin Gazi Topdemir, 1999, s. 123-126.

Astronomi Tarihi

Kitaplar

- Ahmed Cevdet Paşa, *Takvîmü'l-Edvâr (Takvimler)*, Hrz. Remzi Demir ve Yavuz Unat, Ankara, 1996.
- Demir, Remzi, *Takîyüddîn'de Matematik ve Astronomi*, Ankara, 2000.
- el-Fergânî, *The Elements of Astronomy*, Hrz. Yavuz Unat, (Türkçe), Harvard, 1998.

Sayılı, Aydın, *The Observatory in Islam*, Ankara, 1960.

Sayılı, Aydın, *Copernicus and His Monumental Work*, Ankara, 1973.

Seyyid Ali Paşa, *Miratü'l-Alem (Evrenin Aynası)*, Ali Kuşçu'nun Fethiyye Adlı Eserinin Çevirisi, Hız. Yavuz Unat, Ankara, 2001.

Unat, Yavuz, *İlkçağlardan Günümüze Astronomi Tarihi*, Ankara, 2001.

Makaleler

Demir, Remzi, "Bedreddin Sibt el-Mârdîni'nin 'Mukaddime fi Hisâbi'l-Mesâili'l-Ceybiyye ve'l-A'mâli'l-Felekiyye' Adlı Risâlesi", *Bilim ve Felsefe Metinleri*, c. I, sy. 1, Ankara, 1992, s. 55-67.

Demir, Remzi, "İstanbul Rasathanesi'nde Yapılmış Olan Gözlemler", *Bellekten*, c. LVII, sy. 218, Ankara, 1993, s. 161-172.

Demir, Remzi, "Takiyüddin'in Ondalık Kesirleri Trigonometri ve Astronomiye Uygulaması", *Bilim ve Teknik*, sy. 351, 1997, s. 36.

Demir, Remzi, "Melhameler ve Bir Onyedinci Yüzyıl Osmanlı Âlim ve Edibi Cevrî Çelebi'nin *Melhamesi*", *Osmanlı*, Güler Eren (ed.), Ankara, 1999, s. 431-441.

Demir, Remzi, "Takiyüddin'in *Ceride el-Dürer ve Haride el-Fiker* Adlı Yapıtında Bulunan Onluk Trigonometrik Cetveller (Düzenleniş ve Kullanılışları)", *Osmanlı*, Güler Eren (ed.), Ankara, 1999, s. 399-410.

Demir, Remzi ve Yavuz Unat, "Ali Kuşçu ve *el-Muhammediyye, el-Fethiyye ve Risâle fi Hall Eşkâl el-Mu'addil li'l-Mesîr* Adlı Eserlerinin Türk Bilim Tarihindeki Yeri", *Düşünen Siyaset*, sy. 16, Ankara, 2002, s. 231-255.

Kahya, Esin, "On İkinci Yüzyıla Kadar Çin Kozmolojisi ve Tıp Felsefesiyle İlgili Bazı Bilgiler", *Bellekten*, c. LX, sy. 228, 1996, s. 255-269.

Sayılı, Aydın, "Gâzan Han Rasathanesi", *Bellekten*, c. X, 1946, s. 625-640.

Sayılı, Aydın, "Rasathane Konusu İle İlgili Olarak Tire'de Kısa Bir Araştırma", *Bellekten*, c. XII, 1948, s. 683-689.

Sayılı, Aydın, "Vâcidiye Medresesi, Kütahya'da Bir Ortaçağ Rasathanesi," *Bellekten*, c. XII, 1948, s. 655-657.

Sayılı, Aydın, "The Observation Well", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, c. XI, 1953, s. 146-159.

Sayılı, Aydın, "Habeş el-Hâsib'in "El-Dimişkî" Adıyla Mârûf Zîc'inin Mukaddemesi", *Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, c. XIII, 1955, s. 133-151.

Sayılı, Aydın, "Tycho Brahe Sistemi Hakkında XVII. Asır Başlarına Ait Farsça Bir Yazma", *Anatolia*, c. III, 1958, s. 79-87.

Sayılı, Aydın, "Alâuddin Mansûr'un İstanbul Rasathanesi Hakkındaki Şiirleri", *Bellekten*, c. XX, 1956, s. 411-484.

Sayılı, Aydın, "Hâzini'nin Rasat Âletleri Üzerine Risâlesi", *Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, c. XIV, 1956, s. 15-19.

Sayılı, Aydın, "Khâce Nasîr-i Tûsî ve Rasathane-i Merâgha, Yâdnâme-i Khâce Nasîr-i Tûsî", *Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, c. XIV, 1956, s. 1-13.

Sayılı, Aydın, "Kâsiyun Rasathanesi Hakkında Bazı Bilgiler", *Beşinci Türk Tarih Kongresi Tebliğleri*, Ankara, 1960, s. 252-257.

Sayılı, Aydın, "Üçüncü Murad'ın İstanbul Rasathanesindeki Mücessem Yer Küresi ve Avrupa ile Kültürel Temaslar", *Bellekten*, c. XXV, 1961, s. 397-445.

- Sayılı, Aydın, "Rasadhane", *İslâm Ansiklopedisi*, c. IX, 1963, s. 627-632.
- Sayılı, Aydın, "İslâm Dünyası'nda Rasathane", Ordinaryüs Profesör Dr. A. Süheyl Ünver'in *İstanbul Rasathanesi* Adlı Kitabına Giriş, Ankara, 1969, s. 11-15.
- Sayılı, Aydın, "Kopernik ve Anıtsal Yapıtı", *Nikola Kopernik 1473-1973*, Ankara, 1973, s. 27-131.
- Sayılı, Aydın, "Astronomy Yesterday and Today", *Araştırma*, c. XI, 1979, s. 5-11.
- Sayılı, Aydın, "The Importance of the Turkish-Islamic World in the History of the Observatory", *Araştırma*, c. XI, 1979, s. 19-28.
- Sayılı, Aydın, "Eski Uygarlıkları Uzaylılara Bağlamak Saçma", *Bilim Dergisi*, Yıl: 2, sy. 1, 1983, s. 50-70.
- Sayılı, Aydın, "İbn-i Sînâ'da Astronomi ve Astroloji", *İbn-i Sînâ Doğumunun Bininci Yılı Armağanı*, 1984, s. 161-201.
- Tekeli, Sevim, "Nasîrüddin, Takiyüddin ve Tycho Brahe'nin Rasat Aletlerinin Mukayesesi", *Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, c. XVI, sy. 3-4, 1958, s. 301-393.
- Tekeli, Sevim, "İzzüddin b. Muhammed al-Vefâ'i'nin 'Ekvator Halkası Adlı Makalesi' ve Torquetum", *Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, c. XVIII, sy. 3-4, 1960, s. 224-259.
- Tekeli, Sevim, "Takiyüddin'in Sidret ül-Müntehâ'sında Aletler Bahsi", *Belleten*, c. XXV, 1961, s. 213-238.
- Tekeli, Sevim, "Birûni'de Güneş Parametreleri Hesabı", *Belleten*, c. XXVII, 1963, s. 25-33.
- Tekeli, Sevim, "Meçhul Bir Yazarın İstanbul Rasathanesinin Aletlerinin Tasvirini Veren 'Âlât-ı Rasadiye li Zîc-i Şehinşâhiye Adlı Makalesi", *Araştırma*, c. I, 1963, s. 71-122.
- Tekeli, Sevim, "Takiyüddin'de Güneş Parametrelerinin Hesabı", *Necati Lûgal Armağanı*, 1969, s. 1-8.
- Tekeli, Sevim, "Al-Urdî'nin 'Risaletün fi Keyfiyeti'l-Ersâd'ı", *Araştırma*, c. VIII, 1972, s. 1-171.
- Tekeli, Sevim, "Nicola Copernic", *Nikola Kopernik 1473-1973*, Ankara 1973, s. 135-180.
- Tekeli, Sevim, "İstanbul Rasathanesinin Gözlem Araçları", *Araştırma*, c. XI, 1979, s. 29-44.
- Tekeli, Sevim, "The Observational Instruments of Istanbul Observatory", *İslâm'da Rasathaneler Sempozyumu*, İstanbul, 1980, s. 33-44.
- Tekeli, Sevim, "Copernicus'un Arapça Çevirisi", *Araştırma*, c. XII, 1981, s. 35-36.
- Tekeli, Sevim, "16. Yüzyılda Osmanlılar'ın Astronomi Alanında Yapmış Oldukları Bazı Katkıları", *Ulusal Astronomi Kongresi 1986*, Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi, 24-26 Eylül 1986.
- Tekeli, Sevim, "Osmanlıların Astronomi Tarihindeki En Önemli Yüzyılı", *Fatih'ten Günümüze Astronomi*, Prof. Dr. Nüzhet Gökdoğan Sempozyumu, İstanbul, 1994, s. 69-85.
- Unat, Yavuz, "İhvân-ı Safâ'nın Astronomi Risalesi", *Bilim ve Felsefe Metinleri*, c. I, sy. 2, 1992, s. 129-144.

- Unat, Yavuz, "Ali Kuşçu'nun 'Fethiye' Adlı Astronomi Eseri", *Felsefe Dünyası*, sy. 12, 1994, s. 42-48.
- Unat, Yavuz, "Ali Kuşçu ve Fethiye", *Uluğ Bey ve Çevresi Uluslararası Sempozyumu Bildirileri*, Ankara, 1996, s. 323-331.
- Unat, Yavuz, "Güneş", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. XIV, İstanbul, 1996, s. 292-294.
- Unat, Yavuz, "Hâlifî Şemsettin", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. XV, 1997, s. 332.
- Unat, Yavuz, "Fergâni'nin 'Astronominin Özeti ve Göğün Hareketlerinin Esasları' Adlı Astronomi Eseri", *Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, c. XXXVIII, sy. 1-2, 1998, s. 405-423.
- Unat, Yavuz, "Osmanlı Astronomisine Genel Bir Bakış", *Osmanlı*, c. VIII, Güler Eren (ed.), Ankara 1999, s. 411-420.
- Unat, Yavuz ve Mustafa Helvacı, "İlm-i Mikât", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. XXII, İstanbul, 2000, s. 133-134.
- Unat, Yavuz, "Eski Astronomi Metinlerinde Karşılaşılan Astronomi Terimlerine İlişkin Bir Sözlük Denemesi", *Ankara Üniversitesi, Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)*, sy. 11, Ankara, 2001, s. 633-696.
- Unat, Yavuz, "Cumhuriyet Dönemi'nde Türkiye'de Astronomi Çalışmaları", *Türkler*, c. XVII, Hasan Celâl Güzel, Kemal Çiçek ve Salim Koca (ed.), Ankara, 2002, s. 901-910.
- Unat, Yavuz, "Çağdaş Astronominin Türkiye'ye Girişi", *Türkler*, c. XIV, Hasan Celâl Güzel, Kemal Çiçek ve Salim Koca (ed.), Ankara 2002, s. 906-914.
- Unat, Yavuz, "Fatih Dönemi Astronomisine Genel Bir Bakış", *Bilim ve Ütopya*, sy. 96, 2002, s. 40-42.
- Unat, Yavuz, "Kusûf", "İlimler Tarihi", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. XXVI, s. 578-579, İstanbul, 2002.
- Unat, Yavuz, "Küre", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. XXVI, s. 567, İstanbul, 2002.
- Unat, Yavuz, "Yer'in Küresel Olduğuna İlişkin Görüşün Tarihsel Gelişimi", *Bilim ve Ütopya*, sy. 95, 2002, s. 8-13.
- Unat, Yavuz, "Tâkiyüddîn ve İstanbul Gözlemevi (Rasathanesi)", *Türkler*, c. XI, Hasan Celâl Güzel, Kemal Çiçek ve Salim Koca (ed.), Ankara, 2002, s. 277-288.
- Unat, Yavuz, "Astronomi Tarihi", *Felsefe Ansiklopedisi*, Ahmet Cevizci (ed.), c. I, s. 639-649, İstanbul: Etik Yayınları, 2003.
- Unat, Yavuz, "Astronomi", *Felsefe Ansiklopedisi*, Ahmet Cevizci (ed.), c. I, s. 637-639, İstanbul: Etik Yayınları, 2003.
- Unat, Yavuz, "Ortaçağ İslam Dünyası'nda Astronomi Çalışmaları ve Batı'ya Etkileri", *Bilim ve Ütopya*, sy. 106, İstanbul, 2003, s. 48-53.
- Unat, Yavuz, "Takîyüddîn el-Râsîd'in Gözlemleriyle İstanbul Semalarında Zaman", *P – Sanat, Kültür, Antika Dergisi, Zaman ve Sanat*, sy. 28, Kış, 2003, s. 80-97.
- Unat, Yavuz, "Time in the Sky of Istanbul, Taqî al-Dîn al-Râsîd's Observatory", *Art and Culture Magazin, Time in Art*, Kış 2004, sy. 11, s. 86-103.
- Unat, Yavuz, "Batlamyus", *Felsefe Ansiklopedisi*, Ahmet Cevizci (ed.), c. 2, s. 192-195, İstanbul: Etik Yayınları, 2004.
- Unat, Yavuz, "Büyük Patlama Kuramı", *Felsefe Ansiklopedisi*, Ahmet Cevizci (ed.), c. 2, s. 954-956, İstanbul: Etik Yayınları, 2004.

Unat, Yavuz, "İslâm'da ve Türklerde Zaman ve Takvim", *Türk Dünyası, Nevruz Ansiklopedisi*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Öcal Oğuz (ed.), Ankara, 2004, s. 15-24.

Coğrafya Tarihi

Makaleler

Demir, Remzi ve Mutlu Kılıç, "Tarih-i Hind-i Garbî'de Hint Okyanusu, Kızıldeniz ve Süveyş Kanalı İle İlgili Düşünceler", *Osmanlı*, Güler Eren (ed.), Ankara, 1999, s. 355-371.

Tekeli, Sevim, "İlk Japon Haritasını Çizen Türk, Kaşgarlı Mahmud", *Erdem*, c. I, sy. 3, 1985, s. 645-651.

Tekeli, Sevim, "Kristof Kolomb'un Haritasına Dayanarak En Eski Amerika Haritasını Çizen Türk Amiralî Pirî Reis", *Erdem*, c. I, sy. 3, 1985, s. 653-663.

Unat, Yavuz, "Osmanlılarda Coğrafya", *Bilim ve Ütopya*, sy. 95, 2002, s. 31-33.

Fizik Tarihi

Kitaplar

Sayılı, Aydın ve Necati Lugal, *Ebû Nasrî'l-Fârâbî'nin Halâ Üzerine Makalesi, Fârâbî's Article on Vacuum*, Ankara, 1951.

Topdemir, Hüseyin Gazi, *Takîyüddin'in Optik Kitabı*, Ankara, 1999.

Topdemir, Hüseyin Gazi, *Modern Optiğin Kurucusu: İbnü'l-Heysem*, Ankara, 2002.

Makaleler

Sayılı, Aydın, "The Aristotelian Explanation of the Rainbow", *Isis*, c. XXX, 1939, s. 65-83.

Sayılı, Aydın, "Al-Qarafi and His Explanation of the Rainbow", *Isis*, c. XXXII, 1947, s. 16-26.

Sayılı, Aydın, "Fârâbî'nin Halâ Hakkındaki Risâlesi", *Belleten*, c. XV, 1951, s. 123-174.

Sayılı, Aydın, "Kûhî'nin Sınırlı Zamanda Sonsuz Hareket Hakkındaki Yazısı", *Belleten*, c. XXI, 1957, s. 489-495.

Sayılı, Aydın, "James Chadwick ve Nötronun Keşfi", *Fizik Mühendisliği*, c. III, sy. 25-26, 1982, s. 5-29.

Sayılı, Aydın, "A Possible Influence in the Field of Physiological Optics of Ibn Sînâ on Ibn al Haytham", *Belleten*, c. XLVII, 1983, s. 665-675.

Sayılı, Aydın, "Dinamik Alanında İbn-i Sînâ'nın Buridan'a Etkisi", *Uluslararası İbn-i Sînâ Sempozyumu Bildirileri*, 1983, s. 273-277.

Sayılı, Aydın, "İbn-i Sînâ ve Buridan'ın Mermi Yolu Hareketi'nin Dinamiği Üzerine", *İbn-i Sînâ Doğumunun Bininci Yılı Armağanı*, 1984, s. 141-160.

Sayılı, Aydın, "İbn-i Sînâ'da Işık, Görme ve Gökkuşakı", *İbn-i Sînâ Doğumunun Bininci Yılı Armağanı*, 1984, s. 203-241.

Sayılı, Aydın, "Ibn Sînâ and Buridan on the Motion of the Projectile", *From Deferent to Equant: A Volume of Studies in the History of Science in the Ancient and Medieval Near East in Honor of E. S. Kennedy*, New York 1987, s. 477-481.

- Topdemir, Hüseyin Gazi, "Kemâlüddîn el-Fârisî'nin Gökkuşağı Açıklaması", *A. Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, c. XXXIII, sy. 1-2, 1990, s. 477-492.
- Topdemir, Hüseyin Gazi, "İbnü'l-Heyssem'in Optik Araştırmaları", *Bilim ve Felsefe Metinleri*, c. I, sy. 1, 1992, s. 67-84.
- Topdemir, Hüseyin Gazi, "Kamal al-Dîn al-Fârisî's Explanation of the Rainbow", *Bilim ve Felsefe Metinleri*, c. I, sy. 2, 1992, s. 103-112.
- Topdemir, Hüseyin Gazi, "Kemalüddîn el-Fârisî'nin Karanlık Oda Çalışması", *Araştırma*, c. XIV, 1992, s. 281-289.
- Topdemir, Hüseyin Gazi, "Galileo ve Modern Mekaniğin Doğuşu", *Felsefe Dünyası*, sy. XXIV, 1997, s. 42-52.
- Topdemir, Hüseyin Gazi, "İbn el-Heyssem'in Işık Üzerine Adlı Çalışması", *Belleten*, c. LXI, sy. 230, Ankara, 1997, s. 43-65.
- Topdemir, Hüseyin Gazi, "Takîyüddîn'in Optiğe Katkıları", *Bilim ve Teknik*, sy. 351, 1997, s. 38.
- Topdemir, Hüseyin Gazi, "Işığın Yayılımının Niteliği Konusunda Üç Önemli Adım: İbn el-Heyssem, Kemâlüddîn el-Fârisî, Takîyüddîn b. Marûf", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, c. 38, sy. 1-2, 1998, s. 381-403.
- Topdemir, Hüseyin Gazi, "Osmanlılarda Fizik Çalışmaları", *Osmanlı*, c. VIII, 1999, s. 445-460.
- Topdemir, Hüseyin Gazi, "Kemâlüddîn el-Fârisî ve *Tenkîh el-Menâzır* Adlı Kitabı", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Necati Öner Armağanı, c. XL, 1999, s. 433-442.
- Topdemir, Hüseyin Gazi, "Gökkuşağı", *TDV İslam Ansiklopedisi*, c. XIV, İstanbul 2000, s. 122-123.
- Topdemir, Hüseyin Gazi, "İbnü'l-Heyssem", *TDV İslam Ansiklopedisi*, c. XXI, İstanbul 2001, s. 82-87.
- Topdemir, Hüseyin Gazi, "Kemâlüddîn el-Fârisî'nin Optik Çalışmaları Üzerine Bir Değerlendirme", *Nüsha*, sy. 6, 2002, s. 149-168.
- Topdemir, Hüseyin Gazi, "Modern Fiziğin Türkiye'ye Girişinde Baş Hoca İshak Efendi'nin *Mecmû'a-i Ulûm-i Riyâziye* Adlı Çalışmasının Önemi" *Türkler*, Hasan Celal Güzel (ed.), Kemal Çiçek ve Salim Koca, c. XVII, Ankara 2002, s. 897-905.
- Topdemir, Hüseyin Gazi, "Takîyüddîn'in Kitâbu Nuri Hadakati'l-Ebsâr ve Nuri Hadikati'l-Enzâr Adlı Optik Kitabı", *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)*, c. VII, 1997, s. 253-286.

Kimya Tarihi

Kitaplar

Kahya, Esin, *Modern Kimyanın Kurucusu, Cabir b. Hayyan*, Ankara, 1995.

Makaleler

Sayılı, Aydın, "Fârâbî'nin Simyânın Lüzumu Hakkındaki Risâlesi", *Belleten*, c. XV, 1951, s. 61-80.

Biyoloji Tarihi**Kitaplar**

- İbn Sînâ, *el-Kanun fi't-Tıb*, Hızr. Esin Kahya, c. 1, Ankara 1996.
- İbn Sînâ, *el-Kanun fi't-Tıb*, Hızr. Esin Kahya, c. 2, Ankara, 2002.
- Kahya, Esin, *On Sekizinci Yüzyılda Tabii Bilimler*, Ankara 1980.
- Kahya, Esin, *Üroloji Tarihi*, Ankara 1980.
- Kahya, Esin, *Shemseddin Itaki's The Illustrated Treatise on the Anatomy of the Human Body, Hundred Great Books of Islamic Civilisation*, Islamabad 1990.
- Kahya, Esin, *Şemseddîn-i İtâkî'nin Resimli Anatomi Kitabı*, Ankara 1996.
- Kahya, Esin, *On Dokuzuncu Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğunda Tıp Eğitimi ve Türk Hekimleri*, Ankara 1997.
- Kahya, Esin, *Medicine in the Ottoman Empire*, Ankara 1998.
- Kahya, Esin ve Ayşegül Demirhan Erdemir, *Bilimin Işığında Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Tıp ve Sağlık Kurumları*, Ankara 2000.

Makaleler

- Demir, Remzi ve Bilal Yurtoğlu, "Unutulmuş Bir Osmanlı Düşünürü Hoca Tahsîn Efendi'nin *Târîh-i Tekvîn Yâhûd Hilkat* Adlı Eseri ve Haeckelci Evrimciliğin Türkiye'ye Girişi", *Nüsha*, Yıl: 1, sy. 2, Ankara, 2001, s. 166-196.
- Kahya, Esin, "Şemseddîn-i İtâkî'nin Resimli Anatomi Kitabı", *Araştırma*, c. VIII, 1970, s. 171-186.
- Kahya, Esin, "İki Osmanlıca Metinden Derlenmiş Anatomi ve Fizyoloji Terimleri" *Bilim ve Kültür Dili Olarak Türkçe*, Ankara, 1978, s. 235-269.
- Kahya, Esin, "Beyrûnî ve Onun Farmakoloji Eseri, Saydana", *Araştırma*, c. XI, 1979, s. 143-194.
- Kahya, Esin, "Bizde Diseksiyon Ne Zaman ve Nasıl Başladı?", *Belleten*, c. XLIII, 1979, s. 739-759.
- Kahya, Esin, "A Student of Claude Bernard, Mehmet Shakir", *Atatürk'ün 100 Yılı*, Ankara, 1982, s. 421-429.
- Kahya, Esin, "Studies of Rhazes's Medical Heritage", *Atatürk'ün 100 Yılı*, Ankara 1982, s. 415-420.
- Kahya, Esin, "Osmanlı İmparatorluğunda On Dokuzuncu Yüzyılın İlk Yarısında Tıp Eğitimi ve Kalburüstü Hekimler", *Erdem*, c. I, sy. 3, 1983, s. 685-710.
- Kahya, Esin, "İbn Sînâ", *Milli Kültür*, sy. 41, Ankara, 1983, s. 2-4.
- Kahya, Esin, "İbn Sînâ'da Böbrek Hastalıkları ve Tedavisi", *İbn-i Sînâ Doğumunun Bininci Yılı Armağanı*, 1984, s. 275-307.
- Kahya, Esin, "İbn Sînâ'da Göz ve Göz Hastalıkları", *Ankara Numune Hastanesi Bülteni*, c. XXIV, Ankara, 1984, s. 7-14.
- Kahya, Esin, "Fransa'da İhtisas Yapmış Olan Türk Hekimlerinden Bazısı", *Cumhuriyet'in 60. Yıl Armağanı*, Ankara, 1987, s. 244-262.
- Kahya, Esin, "Avrupa'da Üroloji", *Araştırma*, c. XIII, 1991, s. 45-89.
- Kahya, Esin, "Osmanlı İmparatorluğunda Deneysel Fizyolojinin Kuruluşu", *Ankara Üniversitesi, Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi OTAM*, c. II, 1991, s. 127-140.

- Kahya, Esin, "İbn al-Nafis and His Studies", *The History of Medicine and Science*, c. IX, sy. 3-4, 1992, s. 89-94.
- Kahya, Esin, "İbn Nefis ve Eseri el-Mucez", *Araştırma*, c. XIV, 1992, s. 189-200.
- Kahya, Esin, "Tanzimat'ta Eski ve Yeni Tıp", *Tanzimat*, Ankara, 1992, s. 282-302.
- Kahya, Esin, "İbn Sînâ'nın Anatomi Çalışmalarının Bir Değerlendirmesi", *Erdem*, c. VI, 1993, s. 114-136.
- Kahya, Esin, "Ömer Şifâî, Osmanlı İmparatorluğu'nda İatrokimya Alanının Bir Temsilcisi", *Ankara Üniversitesi, Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)*, c. IV, 1993, s. 171-195.
- Kahya, Esin, "İbn Sînâ'nın Anatomisinin Osmanlı Hekimleri Üzerindeki Etkisi", *Bilim Tarihi*, sy. 15, 1993, s. 3-6.
- Kahya, Esin, "Osmanlılar'da Deneysel Fizyoloji Ne Zaman ve Nasıl Başladı?", *Tanzimat*, 1994, s. 45-49.
- Kahya, Esin, "On Beşinci Yüzyılda Yaşamış Hekimlerimizden, Hekimbaşı Ahi Çelebi", *Erdem*, (Aydın Sayılı Özel Sayısı), c. IX, sy. 25, 1996, s. 293-342.
- Kahya, Esin, "On İkinci ve On Üçüncü Yüzyıllardaki Selçuklu Hekimlerinden Bazı Örnekler", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 1997, s. 411-418.
- Kahya, Esin, "İbn Sînâ'nın Anatomi Çalışmalarının Bir Değerlendirmesi", *Avicenna Dergisi*, c. 1, 2000, s. 41-46.
- Kahya, Esin, "Osmanlılardaki Tıp Eserlerinin Tıbbî Terminoloji Açısından Kısa bir Değerlendirmesi", *Journal of Turkish Studies, In Memoriam Agah Sırrı Levend Hatıra Sayısı*, Editör: Günay Kut, 2000, s. 141-150.
- Kahya, Esin, "On Dokuzuncu Yüzyılda Pozitif Bilimler ve Tıp Arasındaki İlişkinin Kısa Bir Değerlendirmesi", *Türkiye Klinikleri*, c. X, sy. 1, 2002, s. 16-19.
- Sarton, George, "İbn Sina: Hekim, Bilgin ve Filozof (980-1037)", *Felsefe Dünyası*, XIII, trc. Remzi Demir, Ankara, 1994, s. 78-87.
- Sayılı, Aydın, "Turkish Medicine", *Isis*, c. XXVI, 1937, s. 403-414.
- Sayılı, Aydın, "Bir Kütahya Hastahanesi", *Belleten*, c. XII, 1948, s. 679-682.
- Sayılı, Aydın, "Bizde Tıp Öğretimi Üzerine", *Belleten*, c. XXXV, 1971, s. 229-234.
- Sayılı, Aydın, "The Emergence of the Prototype of the Modern Hospital in Medieval Islam", *Belleten*, c. XLIV, 1980, s. 279-286.
- Sayılı, Aydın, "Certain Aspects of Medical Instruction in Medieval Islam and its Influence on Europe", *Belleten*, c. XLV, 1981, s. 9-21.
- Sayılı, Aydın, "Central Asian Contributions to the Earlier Phases of Hospital Building Activity in Islam", *Erdem*, c. III, sy. 7, 1987, s. 135-161.

Teknoloji Tarihi

Kitaplar

- Cezeri, *el-Câmi Beyne'l-İlm ve'l-Amel en-Nâfi fi Sinaâti'l-Hiyel*, Sevim Tekeli, Melek Dosay ve Yavuz Unat, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2002.
- Tekeli, Sevim, *On Altıncı Asırda Osmanlılar'da Saat ve Takiyüddîn'in "Mekanik Saat Konstrüksiyonuna Dair En Parlak Yıldızlar" Adlı Eseri*, Ankara, 1966.
- Topdemir, Hüseyin Gazi, *İbrahim Müteferrika ve Türk Matbaacılığı*, Ankara, 2002.

Makaleler

- Demir, Remzi, "I. Mahmud'a Hediye Edilen İki Otomatın Tanıtımı Maksadıyla Kaleme Alınmış Küçük Bir Risâle", *Bilim ve Felsefe Metinleri*, c. I, sy. 2, Ankara, 1992, s. 117-129.
- Demirel, Şahabeddin, "İbrahim Müteferrika'nın *Füyuzât-ı Mıknatısiye* (Mıknatısın Yararları) Adlı Kitabı", *Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Atatürk'ün 100. Doğum Yılına Armağan Dergisi*, Ankara, 1992, s. 265-330.
- Kahya, Esin, "Türkiye'de İlk Demiryolları", *Bellekten*, c. LII, sy. 220, 1988, s. 209-218.
- Kahya, Esin, "The First Railways in Turkey", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, c. XV, 1994, s. 209-215.
- Tekeli, Sevim, "Amid (Diyarbakır) Sarayının Kapısı", *Erdem*, c. XII, sy. 34, 1999, s. 277-284.
- Unat, Yavuz, "Osmanlı Teknolojisine Genel Bir Bakış", *Osmanlı*, c. VIII, Güler Eren (ed.), Ankara, 1999, s. 627-654.
- Unat, Yavuz, "Cezerî Üzerine Türkçe ve Yabancı Kaynaklar", *Bilim ve Ütopya*, sy. 91, İstanbul, 2002, s. 50-51.
- Unat, Yavuz, "Cezerî Üzerine Yapılan Bazı Çalışmalar", *Bilim ve Ütopya*, sy. 91, 2002, s. 10.
- Unat, Yavuz, "Cezerî'nin Yapıtı", *Bilim ve Ütopya*, sy. 91, 2002, s. 18-23.
- Unat, Yavuz, "El-Cezerî'nin Makine Yapımında Yararlı Bilgiler ve Uygulamalar Adlı Eseri", *Türkler*, c. VII, Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek ve Salim Koca (ed.), Ankara, 2002, s. 569-575.
- Unat, Yavuz, "Teknoloji Tarihinde Cezerî'nin Öncülleri", *Bilim ve Ütopya*, sy. 91, 2002, s. 12-18.

Genel Bilim Tarihi**Kitaplar**

- Demir, Remzi ve Yavuz Unat, *Bursalı Mehmed Tâhir Bey ve Türklerin Ulûm ve Fünûna Hizmetleri*, Ankara, 1995.
- Demir, Remzi, *Türk Aydınlanması ve Voltaire, Geleneksel Düşünceden Kopuş*, Ankara, 1999.
- Demir, Remzi, *Osmanlılar'da Bilimsel Düşüncenin Yapısı*, Ankara, 2001.
- Fahreddin, Rızaeddin ibn, *İslâm Filozofu İbn Rüşd*, trc. Remzi Demir, Ankara, 1997.
- Gökdoğan, Melek Dosay, Remzi Demir, Hüseyin Gazi Topdemir, Yavuz Unat, İnan Kalaycıoğulları ve Yasemin Emlü, *Bilim Tarihi Kılavuzu, Bilginler ve Yapıtları*, Ankara: Nobel, 2002.
- Kahya, Esin, *Geçmişten Günümüze Türkler ve Türkiye*, (Ortak Kitap), Ankara, 1991.
- Kahya, Esin, *Kültür Tarihi*, (Ortak), Eskişehir, 1991.
- Kahya, Esin, *Hint'te Bilim*, Ankara, 1998.
- Kahya, Esin, Melek Dosay Gökdoğan, Remzi Demir, Hüseyin Gazi Topdemir ve Yavuz Unat, *Türkiye'de Bilim Tarihi Araştırmalarının Dünü ve Bugünü, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Bilim Tarihi Anabilim Dalı'nda Yapılan Çalışmalar*, Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları: 975-482, 2003.
- Mustafa Sâmî Efendi, *Avrupa Risâlesi*, Hız. Remzi Demir, Ankara 1996.

- Said, Hakim Muhammed, *İslâm Bilim ve Felsefesine Giriş*, trc. Remzi Demir, Ankara, 1999.
- Sarton, George, *Antik Bilim ve Modern Uygarlık*, trc. Melek Dosay Gökdoğan ve Remzi Demir, Ankara, 1995.
- Sarton, George, *Bilim Tarihinde Yöntem*, trc. Melek Dosay Gökdoğan, Remzi Demir, Yavuz Unat ve Güldeniz Can, Ankara, 1997.
- Sayılı, Aydın, *Hayatta En Hakiki Mürşit İlimdir*, Ankara, 1948.
- Sayılı, Aydın, *Uluğ Bey ve Semerkand'daki İlim Faaliyeti Hakkında Gıyâsüddin-i Kâşî'nin Mektubu*, Ankara, 1960.
- Sayılı, Aydın, *Mısırlılarda ve Mezopotamyalılarda Matematik, Astronomi ve Tıp*, Ankara, 1966.
- Sayılı, Aydın, *Beyrûnî'ye Armağan*, Ankara, 1974.
- Sayılı, Aydın, *Türkler ve Bilim*, İstanbul, 1976.
- Sayılı, Aydın, *Bilim, Kültür ve Öğretim Dili Olarak Türkçe*, Ankara, 1978.
- Sayılı, Aydın, *İbn-i Sînâ Doğumunun Bininci Yılı Armağanı*, Ankara, 1984.
- Şemseddin Sâmî, *Medeniyet-i İslâmiyye*, Hzr. Remzi Demir, Ankara, 1996.
- Şemseddin Sâmî, *İslâmiyetin Yayılması İçin Yapılan Çalışmalar*, Hzr. Remzi Demir, Ankara, 1997.
- Tekeli, Sevim, *Modern Bilimin Doğuşunda Bizans'ın Etkisi*, Ankara, 1975.
- Tekeli, Sevim, Mübahat Türker Küyel, Esin Kahya, Kenan Gürsoy, Alev Öner ve Nurten Baykurt, *Felsefeye Giriş*, (Liseler İçin Ders Kitabı), Ankara, 1985.
- Tekeli, Sevim, Esin Kahya, Melek Dosay, Remzi Demir, Hüseyin Gazi Topdemir ve Yavuz Unat, *Bilim Tarihi*, (Liseler İçin Ders Kitabı), Ankara, 1993.
- Tekeli, Sevim, Esin Kahya, Melek Dosay, Remzi Demir, Hüseyin Gazi Topdemir ve Yavuz Unat, *Bilim Tarihi*, Ankara, 1997.
- Tekeli, Sevim, Esin Kahya, Melek Dosay, Remzi Demir, Hüseyin Gazi Topdemir, Yavuz Unat ve Ayten Koç Aydın, *Bilim Tarihine Giriş*, Geliştirilmiş İkinci Baskı, Ankara, 1999.
- Tekeli, Sevim, Esin Kahya, Melek Dosay, Remzi Demir, Hüseyin Gazi Topdemir, Yavuz Unat ve Ayten Koç Aydın, *Bilim Tarihine Giriş*, Geliştirilmiş Üçüncü Baskı, Ankara, 2001.

Makaleler

- Ahmedov, Dabbagh ve Rosenfeld, B. A., "Harezmi'nin Eserlerinin İstanbul Yazmaları", *Erdem*, c. III, sy. 7, trc. Melek Dosay Gökdoğan, Ankara, 1987, s. 187-210.
- Demir, Remzi ve Melek Dosay, "Bilim Tarihinde Metin Çalışmalarının Önemi", *Bilim, Bilim Politikası ve Üniversiteler*, Yay. Hzr. Emine Akalın, Hakan Aydoğdu ve Reşat Saraoğlu, İstanbul, 1997, s. 101-108.
- Demir, Remzi, "Bilim ve Felsefe Tarihi Kurumu", *Cumhuriyet Bilim-Teknik*, sy. 571, 1998, s. 15.
- Demir, Remzi ve Adem Akın, "Hoca Tahsin Efendi ve Felsefe İle İlgili Bir Şiiri", *Nüs-ha*, Yıl: 1, sy. 1, Ankara, 2001, s. 72-79.
- Demir, Remzi ve Adem Akın, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluşunun 600. Yıldönümü Münasebetiyle Münif Paşa Tarafından Yazılan *Destân-ı Âl-i 'Osmân*", *Bilge*, c. VIII, sy. 29, Ankara, 2001, s. 25-27.

- Demir, Remzi ve Adem Akın, "Münif Paşa'nın Bilimlerin Değeri ve Çeşitlerine İlişkin İki Makalesi", *Düşünen Siyaset*, sy. 16, Ankara, 2002, s. 187-207.
- Gökdoğan, Melek Dosay, "İslâm Dünyası'nda Bir Bilim Rönesansı'ı İhtiyacı ve Koşulları", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, c. XXXV, sy. 1, Ankara, 1992, s. 75-80.
- Gökdoğan, Melek Dosay ve Remzi Demir, "Bilim Tarihinde Metin Çalışmalarının Önemi", *Felsefe Dünyası*, sy. 17, 1995, s. 60-69.
- Gökdoğan, Melek Dosay, "İbrahim Edhem Paşa (1785-1865)", *Ankara Üniversitesi, Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, OTAM*, sy. 7, Ankara, 1996, s. 113-117.
- Gökdoğan, Melek Dosay, "Tüccarzâde İbrahim Hilmi'nin *Maarifimiz ve Servet-i İlmiyyemiz* Adlı Eseri", *İlahiyat Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Necati Öner Armağanı*, c. XL, Ankara, 1999, s. 425-432.
- Gökdoğan, Melek Dosay, "İshak Hoca ve *Mecmû'a-i 'Ulûm-i Riyâziyye'*", *Düşünen Siyaset*, sy. 16, Ankara, 2002, s. 209-229.
- Gökdoğan, Melek Dosay, "Osman Gazi'den Mehmed Vahideddin'e Osmanlı Bilimi ve Kültürü", *Türkler*, c. XI, Hasan Celâl Güzel, Kemal Çiçek ve Salim Koca (ed.), Ankara, 2002, s. 175-209.
- Haeckel, Ernst, "Din ve Bilim Bağlantısı Olarak Monizm, Bir Bilim Adamının İnanç Konusundaki İtirafı", trc. Bahâ Tevfik ve Ahmed Nebîl, *Düşünen Siyaset*, Hrz. Remzi Demir ve Bilal Yurtoğlu, sy. 16, Ankara, 2002, s. 259-293.
- Kahya, Esin, "Ülkemiz İçin Önemli Bir Kayıp, Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver", *Erdem*, c. II, sy. 5, 1986, s. 659-671.
- Kahya, Esin, "On Sekiz ve On Dokuzuncu Yüzyılda Genel Çizgileriyle Osmanlılarda Bilim", *Erdem*, c. III, sy. 8, 1987, s. 491-578.
- Kahya, Esin, "Bilimde İletişim", *G. Ü. Basın-Yayın Yüksekokulu Dergisi*, sy. 1, 1988/1989, s. 35-42.
- Kahya, Esin, "Anadolu Selçukluları'nda Bilim", *Erdem*, c. V, sy. 13, 1990, s. 53-79.
- Kahya, Esin, "Şânizâde Ataullah Efendi, On Dokuzuncu Yüzyılda Yaşamış Bir Tarihçi Bilim Adamı", *Erdem*, c. V, sy. 15, 1991, s. 848-861.
- Kahya, Esin, "13. Yüzyıldan 19. Yüzyıl Sonuna Kadar Anadolu'da Bilim", *Kültür*, Temmuz-Ağustos 1993, s. 32-35.
- Kahya, Esin, "Bilim Nokta-i Nazarından Türkiye Cumhuriyetinin Katkısı Nedir?", *Kültür*, No. 105, Ankara, 1994, s. 10-21.
- Kahya, Esin, "Ord. Prof. Dr. Aydın Sayılı'nın Ardından", *Belleten*, c. LVIII, sy. 221, 1994, s. 241-263.
- Kahya, Esin, "Tarih Çalışmalarında Terminolojinin Önemi", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 1996, s. 75-86.
- Kahya, Esin, "On Dört ve On Beşinci Yüzyıllarda Bursa'da Bilim Hayatı", *Felsefe Dünyası*, sy. 25, 1997, s. 4-12.
- Kahya, Esin, "Report on The Department of History of Science, Faculty of Letters, History and Geography, University of Ankara, Turkey", *Studies in History of Medicine and Science*, Yeni Delhi, 1997, s. 132-149.

- Kahya, Esin, "An Evaluation of the Seljuqs in Anatolia", *Studies in History of Medicine*, c. XVI, sy. 1-2, 1999-2000, s. 67-76.
- Kahya, Esin, "Dokuzuncu Yüzyılın İlk Yarısındaki Bilimsel Çalışmalardan Bazı Örnekler", *Bilge*, sy. 19, 1999, s. 9-11.
- Kahya, Esin, "Erzurumlu İbrahim Hakkı", *İlahiyat Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Necati Öner Armağanı*, c. XL, Ankara, 1999, s. 371-385.
- Kahya, Esin, "On Dokuzuncu Yüzyılda Osmanlılar'daki Belli Başlı Bilim Kurumlarının Yeniden Yapılanması Problematiği", *Bilge*, sy. 22, 1999, s. 23-28.
- Kahya, Esin, "Batılılaşma Hareketleri Çerçevesinde Bilimsel Yapılanmanın Kısa Bir Değerlendirmesi", *Türk Yurdu*, Aralık/Ocak 2000, s. 148-149.
- Kahya, Esin, "Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Bilimsel Çalışmaların Kısa Bir Değerlendirmesi", *Osmanlı*, c. III, 2000, s. 25-86.
- Kahya, Esin, "Türkler'de Bilim", *Türk Düşünce Tarihi*, Ankara, 2000, s. 25-70.
- Kahya, Esin ve İnci Macun, "Hint Biliminin Günümüz Bilimine Katkılarının Kısa Bir Değerlendirmesi", *Bellekten*, c. LXIII, 2001, s. 63-74.
- Kahya, Esin ve Hüseyin Gazi Topdemir, "Cumhuriyet Döneminde Bilim", *Türkler*, c. XVII, Ankara, 2002, s. 871-893.
- Kahya, Esin ve Hüseyin Gazi Topdemir, "İlk Müslüman Devletlerde Bilim", *Türkler*, c. V, Ankara, 2002, s. 583-613.
- Kahya, Esin, "Eski Türkler'de Bilim", *Türkler*, c. III, Ankara, 2002, s. 400-417.
- Kahya, Esin, "Science Among the Ancient Turks", *Turks*, c. I, Ankara, 2002, s. 798-812.
- Kahya, Esin, "Türkiye Selçuklular'ında Bilimsel Çalışmalar", *Türkler*, c. III, Ankara, 2002, s. 539-559.
- Sayılı, Aydın, "Science and Technology in the Turkish Movement of Westernization", *Türk-İslâm Bilim ve Teknoloji Birinci Uluslararası Kongresi Tebliğleri*, c. V, s. 57-69.
- Sayılı, Aydın, "Was Ibn Sînâ an Iranian or a Turk?", *Isis*, c. XXXI, 1939, s. 8-24.
- Sayılı, Aydın ve R. N. Frye, "Turks in the Middle East Before the Seljuqs", *Journal of the American Oriental Society*, c. LXIII, 1943, s. 194-207.
- Sayılı, Aydın, "Turks in Khûrasan and Transoxania at the Time of the Arab Conquest", *Muslim World*, c. XXXV, 1945, s. 308-315.
- Sayılı, Aydın, "İş Hareketlerinin İncelenmesi", *Çalışma*, Yıl: 1, sy. 7, 1946, s. 12-13.
- Sayılı, Aydın, "Selçuklular'dan Evvel Orta Şark'ta Türkler", *Bellekten*, (N. R. Frye ile birlikte), c. X, 1946, s. 97-131.
- Sayılı, Aydın ve W. Ruben, "Türk Tarih Kurumu Adına Kırşehir'de Cacabey Medresesinde Yapılan Araştırmanın İlk Kısa Raporu", *Bellekten*, c. XI, 1947, s. 673-691.
- Sayılı, Aydın, "Bîrûnî", *Bellekten*, c. XIII, 1948, s. 53-89.
- Sayılı, Aydın, "Higher Education in Medieval Islam", *Ankara Üniversitesi Yıllığı*, c. I, 1948, s. 30-71.
- Sayılı, Aydın, "Goethe'nin İlim Cephesi", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, c. VII, 1949, s. 55-67.
- Sayılı, Aydın, "Fârâbî ve İlim", *Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, c. VIII, 1950, s. 437-440.

- Sayılı, Aydın, "Fârâbî ve Tefekkür Tarihindeki Yeri", *Belleten*, c. XV, 1951, s. 1-64.
- Sayılı, Aydın ve Necati Lugal, "Fârâbî'nin Tabiat İlminin Kökleri Hakkında Yüksek Makaleler Kitabı", *Belleten*, c. XV, 1951, s. 81-122.
- Sayılı, Aydın, "Reviş-i İlmî-i Ebû Ali Sînâ", *Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, c. XII, 1954, s. 145-152.
- Sayılı, Aydın, "Islam and the Rise of Seventeenth Century Science", *Belleten*, c. XXII, 1958, s. 353-368.
- Sayılı, Aydın, "Ordinaryüs Profesör Muzaffer Şenyürek (1915-1961)", *Belleten*, c. XXVI, 1962, s. 181-200.
- Sayılı, Aydın, "Ortaçağ İslâm Dünyası'nda İlmî Çalışma Temposunun Ağırlaşmasının Bazı Temel Sebepleri (Avrupa ile Mukayese)", *Araştırma*, c. I, 1963, s. 5-71.
- Sayılı, Aydın, "Bir Cacabey Medresesi Kitâbesi", *Belleten*, c. XXIX, 1965, s. 71.
- Sayılı, Aydın, "Gondeshapur", *Encyclopaedia of Islam*, c. 2, s. 1119-1120, Leiden: 2. Bs., 1965.
- Sayılı, Aydın, "Gülşehri'nin "Leylek ile Bülbül Hikayesi" Adlı Manzumesi", *Necati Lûgal Armağanı*, Ankara, 1968, s. 537-554.
- Sayılı, Aydın, "Gâzan Han Türbesi Hakkında Bir Manzûme", *İran Şehinşahlığının 2500'üncü Kuruluş Yıldönümü Armağanı*, İstanbul, 1971, s. 383-398.
- Sayılı, Aydın, "Selimiye Camii Hakkında Bir Manzûme", *İran Şehinşahlığının 2500'üncü Kuruluş Yıldönümü Armağanı*, İstanbul, 1971, s. 399-412.
- Sayılı, Aydın, "Bilimsel Çalışmada Türk-İslâm İşbirliği", *İran 2500 Yaşında*, Ankara 1972, s. 59-63.
- Sayılı, Aydın, "Bir İlim Adamımızın Adı Hakkında", *Yedinci Türk Tarih Kongresi Tebliğleri*, Ankara 1973, s. 547-553.
- Sayılı, Aydın, "A Short Tract of Al-Fârâbî on Poetry and Rythm", *Proceedings of the Fourteenth International Congress of the History of Science*, c. 3, s. 347-350, Tokyo ve Kyoto, 1974.
- Sayılı, Aydın, "Beyrûnî ve Bilim Tarihi", *Beyrûnî'ye Armağan*, Ankara, 1974, s. 67-81.
- Sayılı, Aydın, "Doğumunun 1000'inci Yılında Beyrûnî", *Beyrûnî'ye Armağan*, Ankara, 1974, s. 1-40.
- Sayılı, Aydın, "Ulugh Bey", *Encyclopédie Biographique des Savants et des Inventeurs*, Milano, 1976.
- Sayılı, Aydın, "Hümanist Düşünce ve Bilim", *Klasik Düşünce ve Türkiye Sempozyumu II*, Ankara, 1977, s. 20-40.
- Sayılı, Aydın, "Bilim ve Öğretim Dili Olarak Türkçe", *Bilim, Kültür ve Öğretim Dili Olarak Türkçe*, Ankara, 1978, s. 325-599.
- Sayılı, Aydın, "Önsöz", *Bilim, Kültür ve Öğretim Dili Olarak Türkçe*, Ankara, 1978, s. vii-xvi.
- Sayılı, Aydın, "Atatürk ve Bilim", *Araştırma*, c. XI, 1979, s. 13-17.
- Sayılı, Aydın, "Beyrûnî and the History of Science", *Proceedings of the International Congress on Al-Berûnî*, Karacı, 1979, s. 706-712.
- Sayılı, Aydın, "Turkish Contributions to Scientific Work in Islam", *Belleten*, c. XLIII, 1979, s. 715-737.

- Sayılı, Aydın, "Atatürk, Bilim ve Üniversite", *Belleten*, c. XLV, 1981, s. 27-42.
- Sayılı, Aydın, "Atatürk ve Bilim", *Bilim ve Teknik*, c. XV, sy. 180, 1982, s. 1-3.
- Sayılı, Aydın, "The Nationality of the Ephtalites", *Belleten*, c. XLVI, 1982, s. 17-23.
- Sayılı, Aydın, "Atatürk ve Bilim", *Atatürk'ün Prensiplerinin Işığında Türk Eğitim Sistemi Bilimsel Konferansı*, Ankara, 1983, s. 1-10.
- Sayılı, Aydın, "Bilim, Kültür ve Uygarlık Açısından Tarihimiz", *Türk Bilim Politikası*, Ankara, 1983, s. 7-24.
- Sayılı, Aydın, "Sarton ve Bilim Tarihi", *Belleten*, c. XLVII, 1983, s. 499-525.
- Sayılı, Aydın, "Uzun Yılların Ardından İbn Sînâ", *Uluslararası İbn-i Sînâ Sempozyumu Bildirileri*, 17-20 Ağustos 1983, s. 19-26.
- Sayılı, Aydın, "Bilim Tarihi Perspektivi İçinde Bilgi ve Bilim", *Bilim Kavramı Sempozyumu Bildirileri*, Ankara, 1984, s. 5-24.
- Sayılı, Aydın, "İbn-i Sînâ ve Bin Yıllık Yaşantının Dile Getirdikleri", *İbn-i Sînâ Doğumunun Bininci Yılı Armağanı*, 1984, s. 1-11.
- Sayılı, Aydın, "Batılılaşma Hareketimizde Bilimin Yeri ve Atatürk", *Erdem*, c. I, sy. 1, 1985, s. 11-24.
- Sayılı, Aydın, "Ortaçağ Bilim ve Tefekküründe Türklerin Yeri", *Erdem*, c. I, sy. 1, 1985, s. 169-186.
- Sayılı, Aydın, "Önsöz, Giriş", *Doğumunun Yüzyüncü Yılında Ömer Seyfettin*, (Açış Konuşması), Ankara, 1985, s. v-viii.
- Sayılı, Aydın, "Atatürk'e Bir İthaf", *Erdem*, c. II, sy. 6, 1986, s. 713-715.
- Sayılı, Aydın, "Batılılaşma Hareketimizde Bilimin Yeri ve Atatürk", *Erdem*, c. I, sy. 2, 1986, s. 309-408.
- Sayılı, Aydın, "Ortaçağ Bilim ve Tefekküründe Türklerin Yeri", *Türk Kültürü*, sy. 276, Yıl: 24, Nisan 1986, s. 207-223.
- Sayılı, Aydın, "Review of Atatürk and the Modernization of Turkey", *Erdem*, c. I, sy. 3, 1986, s. 825-827.
- Sayılı, Aydın, "Review of Gotthard Strohmaier", *Erdem*, c. II, sy. 4, 1986, s. 299-300.
- Sayılı, Aydın, "Turkish Contribution to Scientific Work in Islam", *Türk Kültüründen Görüntüler*, 1986, s. 1+1-23.
- Sayılı, Aydın, "Türk Dili ve Edebiyatı Derslerini Nasıl Daha Verimli Hale Getirebilirsiniz?", *Orta Eğitim Kurumlarında Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi ve Sorunları*, (Türk Öğretim Derneği IV. Öğretim Toplantısı), 1986, s. 277-282, 315-318.
- Sayılı, Aydın, "Atatürk ve Milli Kültürümüzün Temel Unsurlarından Bilim ile Entelektüel Kültür ve Teknoloji", *Erdem*, c. III, 1987, s. 609-672.
- Sayılı, Aydın, "Atatürk İdeolojisi", *Erdem*, c. IV, sy. 12, 1988, s. 963-993.
- Sayılı, Aydın, "Atatürk ve Temel Bilimler", *Erdem*, c. IV, sy. 12, 1988, s. 933-961.
- Sayılı, Aydın, "Turkish Contribution to Scientific Work in Islam", *Turkish Review, Quarterly Digest*, Bahar 1988, s. 39-60.
- Sayılı, Aydın, "Turkish Contributions to Scientific Work in Islam", *Studies on Turkish-Arab Relations Annual*, sy. 3, İstanbul, 1988, s. 111-130.
- Sayılı, Aydın, "Ortaçağ İlim ve Tefekküründe Türklerin Yeri", *Birinci Felsefe ve Sosyal Bilimler Kongresi Bildirileri (7-10 Mayıs 1984)*, Erzurum, 1989, s. 402-423.

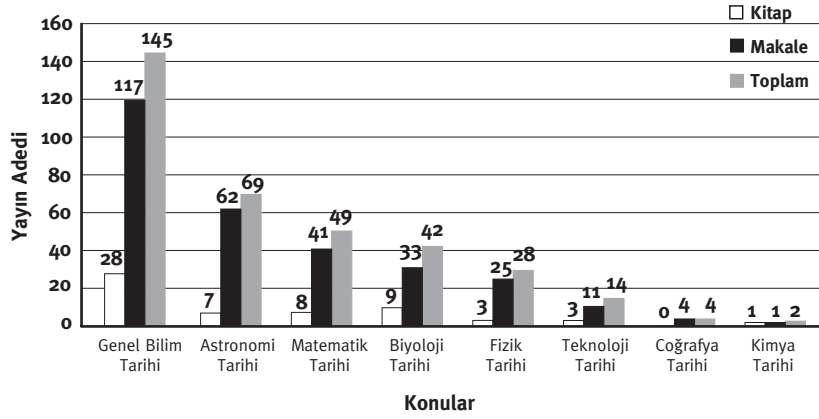
- Sayılı, Aydın, "Atatürk ve Millî Kültürümüz", *Erdem*, c. VI, sy. 17, 1990, s. 325-349.
- Sayılı, Aydın, "Atatürkçü Düşünce", *Millî Kültürümüzün Unsurları*, Ankara, 1990, s. 10-41.
- Sayılı, Aydın, "Giriş: Atatürk ve Millî Kültür", *Millî Kültürümüzün Unsurları*, Ankara, 1990, s. 1-9.
- Sayılı, Aydın, "Giriş", *Atatürk'ün Kültür ve Medeniyet Hakkındaki Sözleri*, Ankara, 1990.
- Sayılı, Aydın, "Önsöz: Yahya Kemâl Beyatlı", *Doğumunun 100. Yılında Yahya Kemâl Beyatlı*, Ankara, 1990, s. 1-4.
- Sayılı, Aydın, "Hârezmî ile Abdülhamîd İbn Türk ve Orta Asya'nın Bilim ve Kültür Tarihindeki Yeri", *Erdem*, c. VII, sy. 19, 1991, s. 101-214.
- Sayılı, Aydın, "Hârezmî ile Abdülhamîd İbn Türk ve Orta Asya'nın Bilim ve Kültür Tarihindeki Yeri", *Erdem*, trc. Melek Dosay Gökdoğan [Aydın Sayılı ile birlikte], c. VII, sy. 19, 1991, s. 101-214.
- Sayılı, Aydın, "Hoca Ahmet Yesevî", *Erdem*, c. VII, sy. 21, 1991, s. 783-796.
- Sayılı, Aydın, "Profesör Aydın Sayılı'nın Kısa Biyografisi ve Bilimsel Faaliyetleri", *Ankara Üniversitesi, Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)*, trc. Melek Dosay Gökdoğan, sy. 5, Ankara, 1995, s. 575-595.
- Sayılı, Aydın, "George Sarton ve Bilim Tarihi", *Erdem*, c. IX, sy. 25, Melek Dosay Gökdoğan ve Recep Duran, 1996, s. 117-153.
- Sayılı, Aydın, "Sarton and History of Science", *Erdem*, c. IX, sy. 25, 1996, s. 73-115.
- Tekeli, Sevim, "Bilim Dillerinin Tarihsel Gelişimine Bir Bakış", *Bilim ve Kültür Dili Olarak Türkçe*, 1978, s. 206-232.
- Tekeli, Sevim, "Batılılaşma Üzerine", *VIII. Türk Tarih Kongresi*, c. III, 1983, s. 2109-2115.
- Tekeli, Sevim, "Batılılaşmada Son Dönem, İshak Hoca", *Erdem*, c. IV, sy. 11, 1988, s. 437-465.
- Tekeli, Sevim, "Bir Bilim Adamımız: Salih Zeki", *I. Felsefe, Mantık ve Bilim Tarihi Sempozyumu Bildirileri*, 1991, s. 284-293.
- Topdemir, Hüseyin Gazi, "Descartes'ın Yöntem Çalışması", *Felsefe Dünyası*, sy. 19, 1996, s. 39-52.
- Topdemir, Hüseyin Gazi, "Francis Bacon'ın Bilim Anlayışı", *Felsefe Dünyası*, sy. 30, 1999, s. 51-68.
- Topdemir, Hüseyin Gazi, "Aristoteles'in Bilim Anlayışı", *Felsefe Dünyası*, sy. 32, 2000, s. 23-36.
- Topdemir, Hüseyin Gazi, "Türkler'de Bilim", *Türk Düşünce Tarihi*, Ankara, 2001, s. 25-71.
- Topdemir, Hüseyin Gazi, "Bilim, Bilim Tarihi ve Felsefe İlişkisi", *Düşünen Siyaset*, sy. 16, 2002, s. 53-66.
- Topdemir, Hüseyin Gazi, "Kuhn ve Bilimsel Devrimlerin Yapısı Üzerine Bir Değerlendirme", *Felsefe Dünyası*, sy. 36, 2002, s. 45-62.

Tablolar ve Grafikler

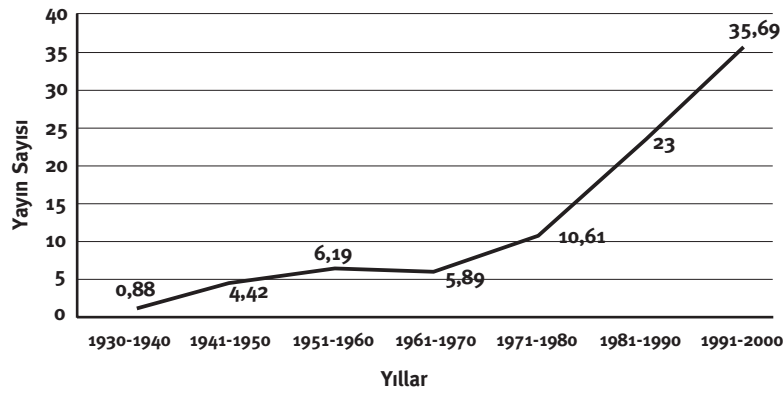
Tablo 1: Bilim Tarihi Anabilim Dalı Yayınlarının Bilim Alanları

Bilim Alanları	Kitap		Makale		Toplam	
	Adet	Yüzde	Adet	Yüzde	Adet	Yüzde
Genel Bilim Tarihi	28	47,4	117	39,8	145	41
Astronomi Tarihi	7	11,7	62	21	69	20
Matematik Tarihi	8	13,5	41	14	49	14
Biyoloji Tarihi	9	15,3	33	11,3	42	11,5
Fizik Tarihi	3	5,25	25	8,5	28	7,5
Teknoloji Tarihi	3	5,25	11	3,8	14	4
Coğrafya Tarihi	-	-	4	1,3	4	1,5
Kimya Tarihi	1	1,6	1	0,3	2	0,5

Grafik 1: Bilim Tarihi Anabilim Dalı Yayınlarının Bilim Alanlarına Göre Dağılımı



Grafik 2: Bilim Tarihi Anabilim Dalında Yapılan Çalışmaların Yıllara Göre Dağılımı



History of Science at Ankara University, (A.U.D.T.C.F.)

Yavuz UNAT

Abstract

Although the lectures on the History of Science at Ankara University had begun in 1943, the chair of History of Science was officially founded in 1955 by Prof. Aydın Sayılı under the Department of Philosophy. Sevim Tekeli was appointed to the chair in the same year as a research assistant. In the following years the chair has grown in strength and new members of the University joined it. Prof. Esin Kahya is now the chairperson, other members being Melek Dosay Gökdoğan, Remzi Demir, Hüseyin Gazi Topdemir, Yavuz Unat, Ayten Aydın Koç and Ali Rıza Tosun. Since its foundation, these academics made a good deal publications. Their publications numbered totally 353, out of which 59 are books and 294 are articles. Most of these publications are concerning the Turks in the pre-Ottoman and Ottoman periods as well as the Turkish Republican Period.

